

No 7
1 9 3 2
30 senti

Foto Ust

Laitse Kodu

Kaalutööstus

Firma

A. Kask & Ko.

Suur Tartu mnt. 75,
tel. 306-82.

✻

Soovitame kõiksugu
oma tööstuse
kaale ja vihte.

Hinnad välispool
võislust.

On ilmunud käsiraamat

BRIDGE

Reeglid ja mitmesu-
gused arvutustabelid.

Selle raamatu abil
on igaühel võimalik
see huvitav
kaardimäng ära
õppida.

Hind 75 senti.

Hinna ettetasumisel
saadame raamatu tel-
lijale meie kulul kätte.

A/S.

Karl Lemberg,

Tallinn, Viru 3.

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitseliidu pea-
staabi ruumes.

Vastutav toimetaja kol.-ltm. J. Maide,
telefon 451-94.

Tegev toimetaja leitn. A. Treufeldt,
telef. 451-89.

Toimetaja kõnetunnid kella 10—12.

Kaastöö arvatakse tasu alla, kui sellele
tasundumine on peale kirjutatud. Tarvi-
tamata ja tagasisaatmiseks markimata
käsikirju alal ei hoita.

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9—3.
Tel. 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr.,
1/4 a. Kr. 1,50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad a üks lehekülj:
teksti ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti
järel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sise-
mised 60 kr.

Nr. 7

1932

SISUKORD:

— Oma asjus.

O. Kurvits — 1. Eesti Polk.

H. Johani — Kodutütred.

Dr. med. J. Vilms — Sihte kehalise kas-
vatuse korraldamiseks Eestis.

Pen. — Maailmaeliidi maadlusolümpia
Stokholmis. —

M. Morrison — President.

— Minu maa.

H. T. — Kaitseliidu eero.

— Kaitseliidu töö ja elu.

A. P. — Mõnd täpsuspadruneist ja
nende soetamisest.

— Toimetusel saadetud kirjandus.

**Häid
küttepuid**

ostate soodsate
hindadega suurel
ja väikesel arvul

**Vennad
Veisenbergide**

**küttepuid
ladudest**

Väike Tartu maantee 12
ja Liivalaia tänav 34.

Telefon 460-16.

Ar 932 P
Kaitee

AR EESTI
RAHVUS-
RAAMATUKOGU

Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 7

Tallinnas, laupäeval, 16. aprillil 1932

VIII aastakäik

FOTO UUSTALU

KEVAD KEILA-JOAL

Oma asjus.

»Kaitse Kodu!« on seni oma veergudel toonud artikleid kaitseleidi ja tema eriorganisatsioonide ning kodu- ja välismaa haarvamate päevaküsimuste ja põhjapanevamate tähtpäevade kohta. Peale selle on ruumi kohaselt pakutud lühijuttude näol lugemisvara algupäranditena meie oma kirjanikelt ja tõlgetena tuntuimailt välisautoritelt. Tehnilises osas on toodud näpunäiteid aladel, mille vastu lugejaskonnas on tundunud elavaimat huvi. Vääriline tähelepanu on pöördud peale sisu värskuse ka ajakirja kunstipärasele välisele kujule, mis avaldub kaanes, värvis, trükitehnilises küljes ja illustratsioonides.

Kõige selle tulemusena on »K. K.« leidnud endale lugejaskonnas praegusel kujul sooja vastuvõtu, kuid on ka kuulda soove.

Varemil aegadel, kui »K. K.« ilmus iga nädal, oli võimalus rohkem ruumi lubada kohapealt saadetud tegevuse kirjeldustele. Ilmudes kaks korda kuus fikuvad teated vananema ja kuna saadetused sageli on liig pikad, ei võimalda ka praegune napp ruum igakord vastu tulla.

Arvestades kohapealseid soove oleme tänase numbriga avanud ajakirjas eriosa kaitseleidi ja tema eriorganisatsioonide lühiteadetele üldpealkirja all: Kaitseleidi töö ja elu.

Käesolevast numbrist jaguneb »K. K.« sisu üldiselt järgmistesse suuremisse jagudesse: artiklid, tähtpäevad, belletristiline osa, kaitseleidi töö ja elu, tehniline ja toimetuse osad. Selle juure muidugi ka illustratsioonid.

Lugejad, avaldage lehe tellimisel ehk otsekohe toimetusele oma soove ajakirja sisu ja väliskuju kohta! Tellimiste vastuvõtjad, kuulake ära arvamised ja saatke meile edasi!

Kaastöölised kohtadel, saatke iga kuu 7. ja 23. kuupäevadeks toimetusele lühiteateid ja fotosid kohapealseist sündmusist ja ülesvõtteid meie vanemaist tegelasist nende tähtpäevil.

Toimetus.

»Kaitse Kodu!« aastatellijate ja tellimiste kogujate vahel väljakuulutatud tingimustel 21. märtsil 1932. a. toimetatud ergutuspreemiade loosimisel langenud võidud:

Tellijatele:

1. võit — jalgratas — tellija nr. 262 — A. Engmann, Tallinn, Tehnika 4-2.
2. " — spordipüss — tell. nr. 3811 — K. Uin, Antsla.
3. " — püstol-brauning — tell. nr. 9 — O.-ü. »Esto«, Tallinn, Pikk 47.
4. " — kirjutuslaua garnituur — tell. nr. 171 — Tartu poeplastide gümnaasium, Tartu, Riia 121-a.
5. " — suusad — tell. nr. 3042 — Joh. Jõgi, Tallinn-Sadam, Koogi pk.

Tellimiste kogujaile:

1. võit — jalgratas — P. Söerd, Rāpinas.
2. " — kohvergrammofon — B. Kauk, Tallinnas.
3. " — spordipüss — A. Remmel, Rakveres.
4. " — püstol-brauning — O. Ilves, Petseris.
5. " — portfelli — Ed. Paju, Tallinnas.

Võidud antakse välja »K. K.« talituses Tallinnas, Kaarli 8 II igal tööpäeval kella 8-15, või saadetakse soovikorral saateadressi teatamisel võitjatele kätte.

Talitus.

Esimene Eesti rahvusväeosa 15-aastane.

1. EESTI POLK

25. aprillil s. a. pühitseb meie esimene rahvusväeosa — 1. Eesti polk — 1. jalaväe rügement, oma 15. sünnipäeva.

Toome sel puhul kirjutise 1. Eesti polgu loomispäevilt, millele loodame järgmises numbris jatku tuua.

Tähtpäeva puhul läkitab „Kaitse Kodu!“ vanadele veteranidele ja juubilarile toimetuse toast parimaid tervitusi ja soovib, et rügement sama innuga seisaks meie kodumaa Verdunis valvel lääne ülivõimu ja kultuuri kaitseks.

Maailmasõja päevil hakati Venes väga mitmesugustel põhjustel asutama rahvuslikke väeosi. Eestlasil oli see küsimus päevakorral seltskonnategelaste algatusel 1915. ja 1916. aastail, kuid ei leidnud teostamist. Kolmandat korda algatasid küsimuse 1917. a. aprillikuus

eesti sõjaväelased peagu üheaegselt Tallinnas, Peterburgis, põhja- (Riia) rindel, Soomes j. m. Algatus leidis sooja poolehoidu ka laiemais rahvakihtides. Eesti väeosade formeerimiseks ja eesti sõjaväelaste kodumaale koondamiseks moodustati vastavad organisatsioonid. Tähtsamaid keskusi kujunes välja neli: Tallinn, Peterburg, Riig (XII armee) ja Soome. Tallinnas moodustati 19. IV 1917. a. *) „Eesti Sõjaväelaste Büroo“, Peterburgis 21. IV — „Eesti Sõjaväeosade Organiseerimise Keskkomitee“, Riias 23. V — „XII Armee Eesti Sõjaväelaste Liit“. Peamiselt ainelises toetamises omandasid tähtsa koha Maleva Bürood Tartus, Rakveres, Võrus, Pärnus, Viljandis ja Paides. Teistest organisatsioonidest tuleb nimetada I, V ja IX armee „Eesti Sõjaväelaste Liite“, „Põhja-rinde Eesti Täidesaatvat Komiteed“, „Kaukaasia Frondi Eesti Komiteed“. Peale nende oli rohkearvuliselt üksikuid organisatsioone üksikuis garnisonides ja väeosades. Organiseerimistöö koordineerimiseks ja otstarbekamaks teostamiseks korraldati mitu konverentsi ja kongressi ja loodi 15. VI 1917. a. Tallinnas „Eesti Sõjaväelaste Büroo“ asemel keskorgaan — „Eesti Sõjaväelaste Keskbüroo“, kes reorganiseerituna töötas „Eesti Sõjaväelaste Ülemkomiteena“ 4. VII 1917 kuni 30. I 1918. a.

Tegelik formeerimisele asumine teostus kohapealsete eeltingimuste tõttu kõige esmalt Tallinnas, kus

*) Kõik daatumid on märgitud uue kalendri järgi.

merekindluse komandant Eesti Sõjav. Büroo ettepanekul oli nõus komplekteerima eestlastega kaht formeerimisel olevat kindluspolk. Selleks saadi vastavad load ja kindralstaabi mobilisatsiooni-osakonna korralduse põhjal 22. IV hakati eesti sõjaväelasi koondama Tallinna, eriti rohkel arvul Peterburgi sõjaväeringkonnast. 25. IV pandi merekindluse komandandi loal alus esimesele eesti rahvusväeosale — 1. Eesti polgule. Ilmus polgu esimene päevakäsk polguülema ajut. kohustetäitja polk. S. Pinding'i allkirjaga. Kohal oli algupäeval 19 ohvitseri ja 19 sõdurit. Meesti arv suurenes aga kiiresti — esimese kümne päeva jooksul ilmus polku ohvitseri 37, sõdureid 924, mis võimaldas kohe asuda allüksuste formeerimisele. Krasnoje Seloost tuli 5. ja 8. mail kaks pataljoni täies koosseisus — 8 ohv. ja 1819 sõdurit.

Kindral-major A. TÕNISSON,
polgu formeeri ja esimene ülem.

Alul näis kõik kujunevat hästi, kuid peagi kerkis esile raskusi ja takistusi. Eesti enamused ja vene sõdurid-madrused aimasid Eesti polgus hädaohtu enese võimule ja alustasid Tallinna Tööliste ja Soldatite Nõukogu kaudu ägedat vastutöötamist, mille järelained ulatusid ka Peterburgi T. ja S. S. Nõukokku. Ühegi abinõu eest ei põrgatud tagasi, saadi hakkama isegi

provokatsiooniliste võtetega. Teisest küljest ei olnud tegevuseta ka 1. Eesti polgu asutajad. Nii muutusid vahekorrad äärmiselt teravaks. Kardeti isegi avalikke kokkupõrkeid.

Vene riigitiiril olev paindlik A. Kerenski, kes täitis sõja- ja mereministri kohuseid, arvestas nõukogude kasvavat võimu ja esimese eesti väeosa saatus seisis tõeliselt kaalul. Suurte raskuste ja sekeldustega suudeti viimaks 20. V saada temalt vormiline luba polgu asutamiseks, kuid tingimusega vene 1. armee piirkon-

nas. Umbes üheaegselt sellega (23. V) sai polk endale ka esimese ülema — polk. A. Tõnisson'i, kellele kohe esimestel päevadel sai osaks raske ülesanne — polk viia üle Rakverre. Polgus oli sel ajal 3775 sõdurit, igasugused varustustagavarad aga puudusid. Raskustest saadi siiski üle ja polgul algas tegelik formeerimistöö, Rakvere ajajärk, mis kestab 25. V kuni 5. X. Kuna äärmiselt närvlikus Tallinnas kõik jõud kulus ära välisteks võitlusteks, pakkus vaikne Rakvere formeerimiseks kaugelt soodsamaid väljavaateid ja võimalusi, mida kasutati ka täiel määral. Ajal, millal vene väeosades logeldi ja „revolutsiooni süvendati“, peeti 1. Eesti polgus korrapärast sõjaväelist õppust, Enamlaste vastu tunti Tallinnast saadik kibedat vihavaenu ja need ei julenud endid Rakveres üldse näidata. Moesolevast politiseerimisest hoiduti ja kõik jõud suunati väeosa sisemise tubliduse ja kõrge moraalse väärtuse saavutamisele. Ka majanduslikud raskused kõrvaldusid ajajooksul, ehkki meeste arv paisus koosseisus ettenähtust kaugelt suuremaks (üle 10.000). See küsimus suudeti suurel määral lahendada polgu juures tagavarapataljoni moodustamisega 7. VI ja ühe osa sõdurite põllu-, metsa- ja Tamsalu-Paide raudteeliini ehituse töödele saatmisega.

Omajagu raskusi, eriti polgu varustamisel, sünnitas ka liig sagedane polgu alluvuse muutmine 1. korpusele, I armeele, Baltimere laevastiku mandriinde vägede juhatajale, 118. jalaväe diviisile, 45. jalaväe diviisile kuni 1. Eesti diviisi formeerimiseni 19. XII 1917. a.

Septembri aluks 1917. a. oli polk enam-vähem formeeritud. Kuna polgu vastu tunti mitmesugustel põhjustel tõusvat huvi, siis tehti 118. jalaväe diviisi brigaadiülem kindral-major Martõnovile ülesandeks inspekteerida polku, mis teostus 6.—7. sept. Kindral oli äärmiselt üllatatud kõigest nähtust; oma ametlikus ettekandes märgib ta muuseas: „Polk on tihedasti kokku liitunud, omab tugeva sõjaväelise vaimu ja esi- neb hästi väljaõpetatud lahinguüksusena.“

Kahtlemata ei leidunud tollaegses Venes võrdset väeosa 1. Eesti polgule, kes oma arenemises oli jõudnud tippsaavutuseneni. See asjaolu sai aga polgule teatud määral saatuslikuks. Põhja-rindel oodatava saksa vägede pealetungi tõkestamiseks otsiti parajasti korralikke väeosi. Loomulikult jäi siin kõrgema väejuhatususe pilk esijoones peatuma 1. Eesti polgule. 22. IX andis põhja-rinde ülemjuhataja käsu polk viia üle Volmari piirkonda rinde ülemjuhataja reservi. Eesti Sõjaväelaste Ülemkomitee ja polgu sammud selle korralduse muutmiseks jäid tagajärjetuks ja polk lahkus Rakverest Volmari 3.—7. X. Ühtlasi arvati polk 45. jal. diviisi koosseisu.

Volmari ei jäänud polk aga kuigi kauaks. Saksa laevastik ja dessantosad asusid oktoobri alul Eesti saarestiku vallutamisele. Põhja-rinde ülemjuhataja korraldusel 13. X paisati 1. Eesti polk 45. jal. diviisi koosseisus Haapsalusse Baltimere laevastiku juhatajale alluvate maavägede juhataja kindral Hendriksoni käsutusse, kes omakord suunas polgu Muhumaale, ehkki seisukord oli lootusetu.

Sõjaretk lõppis polgule ülikurvalt. Vene maaväeosad olid täiesti võitlusvõimetud, laevastik ei suutnud avaldada ka kuigi suurt vastupanu saksa ülejõududele. Kümne päeva jooksul vallutasid saksa väed kogu Eesti saarestiku. 16.—18. X langesid Muhumaal sakslaste kätte vangi saarele transporteeritud 1. E. polgu I ja II pataljon — 1., 2., 3., 4., 5., 6. ja 8. rood, jala- ja ratsaluurajate, kaevikkahurite ja Colti kuulipildujate komando kõige varustusega, kokku 16 ohvitseri ja 1582 sõdurit.

Järelejäänud polgu osad asusid Haapsalusse ja ümbruskonda rannakaitsele. Vangilangenud osade asemele formeeriti uued üksused, samuti täiendati polk uute meestega. Polku hakkas juhtima polk. E. Põder, kuna polk. A. Tõnisson määrati n. n. „eelgrupi“ ja hiljem (19. XII) Eesti diviisi brigaadiülemaks.

Polgu Haapsalu ajajärgu (19. X 1917 kuni 13. IV 1918) esimest poolt (kuni 24. II 1918. a.) võib nimetada polgu elus võitlusajajärguks. Oli parajasti enamuse tõusuaeg. Sõjavägi oli muudetud poliitilise võitluse tallermaaks. Igasugused võõrarahvuslikud ja -meelsed komiteed olid vene püssitääkidele tuginedes võimu kiskunud eneste kätte ja tegutsesid igasuguse vastutustundeta eesti rahvuslike eneseavalduste mahasurumisel. Toores vägivald oli igapäevaseks nähtuseks. Seisukord paistis üldiselt olevat lootusetu. Nagu saareke mässavas meres suutis 1. Eesti polk Haapsalus jääda püsima korraliku väeosana, kelle reaaljõudu tõsiselt arvestati. Enamlased panid seepärast kõik rattad käima ka selle viimse kantsi lõhkumiseks. Peamiselt püüti seda saavutada enamliku propagandaga ja raskuste tekitamisel polgu varustamisel. Kuid polk jäi nendele lõpuni võitmatuks üksuseks, kes kõrgeimaks võimuks Eestis tunnustas ainult Eesti Maapäeva, kes ignoreeris igasuguste nõukogude ja komiteede võimupüüdeid ja kes võõra elemendi Eesti siseasjadesse segamisele ähvardas reageerida jõuga.

Enamlaste terrorile ja korralagedusele järgnes raudne saksa okupatsioon. Esimese kodumaa linnana vallutasid saksa väed Haapsalu 21. II 1918. aastal. Enne seda (20. II) jõudis polk veel saata teate Tallinna sakslaste Virtsus maaletulekust, et õigeaegselt suudetaks Eesti iseseisvus välja kuulutada. Ühtlasi paluti Eesti Aj. Maapäeva vanemate kogu selle ülesande teostamiseks tulla Haapsalusse. Ainult polgu teate kaudu saadigi Tallinnas ja mujal teada sakslaste maaletulekust, sest enamlikud võimuhed varjasid seda tõsiasja isiklikes huvides. Veel 23. II jätkus nende ametlikel häälekandjail jultumust kirjutada, et Haapsalu poolt on Tallinnale lähenemas ainuüksi 1. Eesti polgu valgekaartlased kellegi Põdderi juhatusel!

Oodatavad Maapäeva esindajad jäid takistuste tõttu Haapsalusse tulemata. Kuna polgul puudus Tallinnaga igasugune side, siis valitses sealsete sündmuste arenemisest täieline teadmatus. Põhjalike kaalutluste järele jõuti polgus otsusele: deklareerida sakslasile Eesti iseseisvust, polku esitada erapooletu, iseseisva riigi väeosana ja nõuda oma puutumatus tunnustamist.

Nii sündiski. Saksa väekolonni juht major Stefens oli 21. II nõus kirjalikele tingimustele alla kirju-

tama. Seega pandi Eesti iseseisvus Haapsalus tegelikult mõni päev varem maksma kui sündis vormiline väljakuulutamine Tallinnas. Polgu elus aga algas uus pöördeline ajajärk, mis enesega tõi kaasa suuri uuen-dusi polgu siseelus ja välisolukorras. Kuna saksa oku-patsioonivägesid oli arvult võrdlemisi vähe, enamlasilt aga kardeti üllatusi, siis loodeti eesti väeosadelt kaitset sisekorra julgeolekule ja kogu Eesti diviisi sai 28. II võimaluse uuendatud kujul oma tegevuse jätkamiseks. Olukord muutus aga varsti, kui Balti sakslus end Saksa sõjavõimude juures suutis tarviliselt maksma panna. Kõigele, mis aga kuidagi Eesti iseseisvust meele tule-tas, kuulutati kadu. Ka eesti väeosade iga ei võinud neil asjaoludel olla kestev. 20. III ilmuski kindral v. Seckendorffi käsk eesti väeosade likvideerimiseks 5. IV-ks samal aastal. Korraldust põhjendati Bresti rahulepingu tingimustega, mis ei lubavat Saksa väe-juhatusel pidada väeosi, kes kunagi on olnud vene ko-mando all. Kõik katsed käsu muutmiseks jäid taga-järjetuks ja paratamatult tuli asuda suure vaevaga loodud saavutuste lõhkumisele. Esimene osa demobili-seeritud sõdureid lahkus polgust 27. III, polgu viimne, lõpetamise päevakäsk ilmus 13. IV, millal ka lahkusid polgust viimsed. Enne seda pandi polgu ohvitseride kogu koosolekul veel alus salajasele organisatsioonile pörandaaluseks Eesti kaitsejõudude organiseerimiseks.

1. Eesti polgu iga ei olnud kuigi pikk — kõigest üks aasta. Ometigi suudeti saata korda hiiglatöö. Ümbritsevas kaoses loodi korralik, distsiplineeritud, rahvusmeelne üksus, kes koondas kodumaale oma rida-des 216 ohvitseri ja 11.322 sõdurit, polgu tagavara-pataljon kaasa arvatud aga ligikaudu 15.000 sõdurit. 1. Eesti polk on meie kaitseväge kindlaks alusmüüriks, kelle ridadest vabadussõja päevil võrsus terve rida üld-tuntud kangelasi ja väejuhte. Samuti räägivad selget keelt toodud arvud. 1. E. polk toetas ka teiste eesti rahvusväeosade asutamist rahaliselt.

Meie kaitseliidu organiseerimise algidud ja esi-mesed sammud ulatuvad tihedate niitidena 1. Eesti polku, sellesse kurba ajajärku, kus demoraliseerunud vene sõdurimasside röövimisinstinktide ja toore vägi-valla vastu otsiti kaitseabinõusid. Vähe sellest, et polgu sõdurite kaitsealjad tegutsesid kodanike varanduse ja julgeoleku kaitsele peale Läänemaa ka Tallinnas ja teis-tes maakondades, polk lõi vabatahtlikkuse alusel tiheda kaitsealkade võrgu ka mittesõjaväelasist. Ka okupa-tiooniaegne salajane kaitseliidu organiseerimistöe lasus täiel raskusel 1. Eesti polgu ohvitseride õlgadel, ees-otsas kindral E. Põdderiga. Saksa okupatsiooni kokku-varisemisel avalikule tegevusväljale asunud „Eesti Kaitse Liidu“ ülemaiks määrati 1. E. polgu ohvitserid

Kolonel A. PULK, rügemendi praegune ülem.

Harju-, Tartu-, Järva-, Lääne-, Võru-, Valga- ja Saare-maal. Üldjuhiks oli kindral E. Põdder. Okupatsiooni-aegse salajase kaitseliidu organiseerimise töö tulemus-est olgu siinkohal veel mainitud ligi 600-mehelise orga-niseeritud kaitseliidu salga saatmine Läänemaaalt Tal-linna novembris 1918. a., kes oli tol ajal esimeseks rohkearvulisemaks üksuseks, olles pealegi osaliselt varustatud relvadega, mis 1. Eesti polgu likvideerimisel suudeti ära peita sakslaste eest.

1. Eesti polk oli esimeseks ustavaks reaaljõuks, kellele tugides meie juhtivate tegelaste ringis võis tek-kida, välja kujuneda ja ka teostuda Eesti iseseisvuse mõte. Sealjuures pole 1. Eesti polk piirdunud mitte ainult põhimõttelise poolehoidu avaldamisega, vaid on kogu oma tegevuse kestes püüdnud iseseisvuse aadet sütitada ja rajada tegelikule alusele. Sellest kõnelevad selget keelt polgu resolutsioonid Eesti iseseisvuse küsi-muses. Samuti on otsustava ja määrava tähendusega 1. Eesti polgu osa Eesti iseseisvuse tegelikul väljakuu-lutamisel. Kõigiti õigustatult võib 1. Eesti polku lu-geda ka Eesti iseseisvuse tähtsaimaks nurgakiviks.

O. Kurvits.

Kodu

Iga naine peab olema oma kuitsele ja ülesandele vastavalt väljakujunenud iseloomuga.

Naiskodukaitse on asunud täie jõuga kodutütarde organiseerimisele; ta tahab „koondada tütarlapsi omaette üksusteks, et kasvatada neid vaimselt ja kehaliselt tublideks, ausaiks ja töökaiks naisteks, tulisteks isamaa-armastajaiks ja kasulikeks Eesti kodanikeks“. Nii lausub põhimääruste paragraaf organisatsiooni eesmärgist. On alustatud töö, mis sihhib tulevikku, mis suudab panna unustama käesoleva aja sageli ülejökäivad raskused seega, et pakub rõõmsaid pilte tulevikust, tekitab nii pisutki vaimustust, mis paistab olevat täiesti lahkunud inimesist, kellele heidetakse ette, et nad elavad vaid olevikule, silmapilgule — see töö tahab seega luua optimismi meie mõtteilma.

Tekib vast isegi küsimus, kas vajavad noored tütarlapsed võrast juhtimist kasvatuslikul alal, võrast — see tähendab välispoolt perekonda, pääle oma vanemate ja ka kooli ja õpetajate juhtimise. Kaaludes kõiki asjaolusid nii poolt kui ka vastu — viimaseid on ju ka kaunis rohkesti ja eriti nad tulevad ilmsiks just tütarlaste organiseerimisel — peab kokkuvõttes siiski tunnistama: on tõesti vajaline, et kodu ja kooli kõrvale tuleb veel organisatsioon oma abiga, kes ei taha kuidagiviisi lõhkuda ega kiskuda maha seda kasvatustööd, mida tehakse kodus ja koolis, vaid tahab seda ainult täiendada, teha seda tööd, milleks pole võimalusi kodus ja mida ei suuda teha kool koondamiste ja ühendamiste tõttu suurenenud koormatuse ja hulga teadmiste õpetamise nõuetega.

Elame väga huvitavas ajajärgus: kiiretempoline, mitmekesine, ruttav, meelikõitev ajajärk oma tehnika ja teaduste edusammudega. Kõrged rahuaated ja -püüded — inimese kõrgeim ideaal sõna tõsisest mõttes. Seda ühelt poolt. Aga teisalt sõda ja selle tekkimiseks palju põlemismaterjaali. Tööpuudus, tehnilise jõu eelistamine loomulikule, inimese omale, inimese mehhaniseerimise ja masinastumise tendents selle tagajärjel, majanduslik kitsikus, kuidagiviisi äraelamise võimaluste otsimine — seega elame ka kardetavas ajajärgus, mis loob äreva meeleolu, võib viia inimese kergesti välja roopast, võtta talt sisemise tasakaalu ja meelekindluse talitada nii, et see oleks kasulik kõigiti, temale enesele ja ühiskonnale. Aeg nõuab tugevat isikut, kindlat ise-

Kodutütre vorm.

tütred

Kasvatagem noori, aga kasvatagem ka ise sealjuures.

loomu, karastatud inimest. Naine käesoleval ajal ei pääse sest eluvõitlusest, ta on toodud välja kodu, selle sõna kitsamas mõttes, kitsaist piirest — mis põhjusel ja kuivõrd on see hea, selle arutamise koht pole praegu siin, tuleb võtta seda fakti ennast vaid — ja asetatud olukorda, milles peab võitlema oma olemasolu eest ja võtma osa ühiskondlikust tööst meie rahva saatuse juhtimisel.

Ka naine peab olema oma kuitsele ja ülesandele vastavalt väljakujunenud iseloomuga. See ongi organisatsiooni eesmärk, mis tsiteeritud ülemal ja mis nõuab iga üksiku isiku kasvatamist ja kujundamist.

Talent kujuneb vaikuses, inimese karakter aga tormis, nooruse tormi- ja tungiajastus — nii mäletan olevat öeldud kuski. Nii nagu lapse välimus avaldab vaid üldisi, ebamääraseid jooni, mil pole midagi kindlat, omapärast, nii ka tema hingeelus pole veel individuaalset, küpset, teadlikult ja järjekindlalt läbiviidut. See tuleb vaid küpsemiseas, tütarlapseas. Sel ajal aga, nagu näitavad noorsoo hingeelulised uurimused, ei rahuldu noored enam oma perekonna, isa ja ema autoriteetidega, vaid otsivad neid välispoolt kodu. Neis tekib tegutsemistung, mis end avaldab vahel õige ägedalt, teinekord aga vaibub täiesti, et tulla uuesti seda suurema hooga veel. Täieline tormi- ja tungiajastu. Noored pole rahul oma lähema ümbrusega, tahavad võidelda uute ideede ja mõtete eest, mis tekivad mitmesugusel, nii poliitilisel, sotsiaalsel kui ka usulisel alal. Kodu, perekond ei paku noorile sääraseks tööks ja tegevuseks võimalusi. Kool suudab vast osalt täita neid nõudeid. Aga eriti maal, peale algkooli lõpetamist, tekib tühi koht, mida on vaja täita. Ja siin tuleb siis kodutütarde organisatsioon ja annab töövälja, kus on võimalik kasutada oma ülevoolavat energiat ja jõudu, aga kus valvatakse ühtlasi ka selle järele, et noorest kasvaks teguvõimas inimene ja kasulik kodanik. Kui meie ei anna noorile neid võimalusi tegutsemiseks, ei koonda tütarlapsi kodutütarde organisatsiooni, siis leiavad nad need võimalused endale ise ja appi tulevad ka veel mitmesugused teised organisatsioonid, aga missuguseks kujunevad meie tulevased isamaa tütreid, emad ja naised siis, kas on nad kasulikud meie rahva ja riigi vaatekohalt, see on siis väga suur küsimus.

Kõik noored on romantilised. Nad otsivad ideaale ja leiavad neid ka täiskasvanuis, kellesse kiinduvad siis täie andumusega. See idealism on kauneim osa nooruslikust vaimust. Aga noored on sealjuures eluvõõrad, nad ei oska veel siduda ideaale tegeliku eluga. Meie kohus on näidata neile kätte need ideaalid. Isamaa eest võitlemine ja rüütiline kaaskodanike kaitse pakuvad asendamatu tegevusvälja. Noored on teadlikud ja neil on instinktiivne võitlustahe ebaõigluse ja vägivalla vastu, mis ähvardavad neid endid, aga veel suuremaks paisub võitlustahe siis, kui vägivald ja ebaõigus ähvardavad nende sõpru. Kui on nende sõpradeks saanud meie oma rahva liikmed, kui nooris on tõusnud lugupidamine ja austus meie rahvajuhude ja ka lihtsate kaaskodanike vastu, siis võime olla julged oma elu igakülgselt paranemisele ja kindlad teadmises, et võidetakse kõik hädaohud, mis ähvardavad meie rahva ja riigi saatust. Siin on organisatsioonil määratu mõju oma liikmeile. Ta peab kasvatama noore hinge inimeseks, kes pole ainult külmalt arvutatav reaalspoliitik, kes otsib seda, mis on kasulik ainult tema isikule, vaid organisatsioon oma tegevusega kinnitagu noortes nende kalduvust otsida ideaale ja tehku see nende harjumuseks ja iseloomuomaduseks. Selle töö teeb poiste juures „Noorte Kotkaste“, tütarlaste juures aga „Kodutütarde“ organisatsioon, kus hoolitsetakse, et noorist kasvaksid karakteriga inimesed, kel oleks teadlikult ja konsekventselt väljakujunenud omapära mõtlemises, tundmises ja tahtes, kel oleks enesemääramisevõimet ja andumustahet, jõudu ja armastust, kindlust, energiat ja peentunnet, kes suudaksid lunastada oma aega kõigest sellest, mis ei kõlba, mis surmab, hävitab.

Naiskodukaitse keskjuhatus, kelle käes on organiseerimise keskkorraldus, on teinud juba kõik, et töö võib tegelikult sündida. Põhimäärused on kinnitatud juba jaanuaris ja saadetud välja ringkondadele ja jaoskondadele. Üldiselt võttes on siin eeskujuks olnud „Noorte Kotkaste“ organisatsioon, kuid „Kodutütarde“ organisatsioon on ise palju lihtsam. Kodutütardel puuduvad oma staabid ja keeruline konstruktsioon. Naiskodukaitse arvab suutvat saavutada oma eesmärgi lihtsamalt. Naiskodukaitse jaoskonna juure asutatakse kodutütarde rühmad, mis töö otstarbekusele vastavalt jagunevad salkadeks. Salgas ja rühmas sünnib tegelik töö noorte eneste seast valitud vanemate — rühmavanem, salgavanem — juhatusel. Täiskasvanud juhid määratakse naiskodukaitse üksuste juhatusel poolt; jaoskonnas — jaoskonnavanem oma abi või abidega, ringkonnas — ringkonnavanem. Kõige suurem vastu-

tus, kohustus ja töö on jaoskonnavanemal ja tema abil või abidel, kes peavad juhtima rühmi ja nende töid. Need peavad olema head kasvatajad. „See õpetaja, kes jagab ainult teadmisi, on käsitööline, see aga, kes kasvatab iseloomu, on kunstnik.“ Naiskodukaitse jaoskonnad otsigu ja leidku kätte ka endi seast need kunstnikud ja rakendajad nad üldkasulikule tööle. Karakteri kasvatamine, nagu põhjendatud üleval, ongi organisatsiooni peamine ülesanne. Siin ei saa kätte midagi ettekirjutusega, käskudega. Siin on tähtis vaim. Selle vaimu loob rühma täiskasvanud juht, loob oma isikuga, oma vaimse ja sisemise minaga, oma südame ja soojusega, mis kiirgab inimesest nähtamatult, andub edasi samuti noorisse, nende alateadvusse ja loob nii noore s'isemise mina, tema hinge ja vaimu. Ei saa ju ka käskuda, aga juhid olgu teadlikud sellest, milline vastutus lasub käsu andjal, neil, kes lasevad sõna kuulda; et sõnakuulmine saaks noore omaduseks, peab käsk

sisaldama eneses säärase sisu, mis ei luba tekkida tõrkumise võimalusi, peab sisaldama tõesust.

Tegelikku tööd juhatavad ja teevad rühmavanemad, nende abid ja salgavanemad, keda valivad noored eneste seast. Tegelikku töö all mõistame ettevalmistusi järgukatsedele ja üldse kõike, mis sünnib rühma koondusil; siia kuulub ka mäng, laul, võimlemine. Loomulik, et üldjuhtimine siin ikkagi on täiskasvanud juhi käes.

Kuigi organisatsioonis peab valitsema individuaalkasvatuse põhimõte, on siin siiski midagi, mis teeb tema liikmed ühetaoliseks, ühe vaimu lasteks. See on isamaaline vaim. Selle teatud sisemise ühtluse väliseks tunnuseks on vorm. Vormi töötas välja naiskodukaitse keskjuhatus lähtudes põhimõttest: vorm olgu ilus, otstarbekas, praktiline ja odav. Üldiselt võttes sarnleb ta noorte kotkaste omale: tumesinine volditud undruk, hallikas-sinine bluus taskutega, tumesinine baretikujuline müts, mustad sukad ja mustad kingad. Organisatsioonimärk, järkude ja eraldusmärgid on samad mis noortel kotkastel, on ju „Noored Kotkad“ ja „Kodutütred“ sõsarorganisatsioonid ja seega on saavutatud palju kokkuvõtteid nii jõult kui ka majanduselt. Vahe on vaid selles, et neid eraldusmärke on vähem, kuna ametid kodutütrel üldse on vähem. Kaelarätt on kõigil kodutütrel kollane — kodumaa satiinist. Vormi tegumood on selline, et ta võimaldab teha võimlemisharjutusi ja mängu, on ka lihtis — peavad ju vanemad kodutütred oskama õmmelda selle enesele ise. Keskjuhatus otsusel võivad kanda kodutütred vormi ka täiskasvanud juhid sellekohaste eraldusmärkidega.

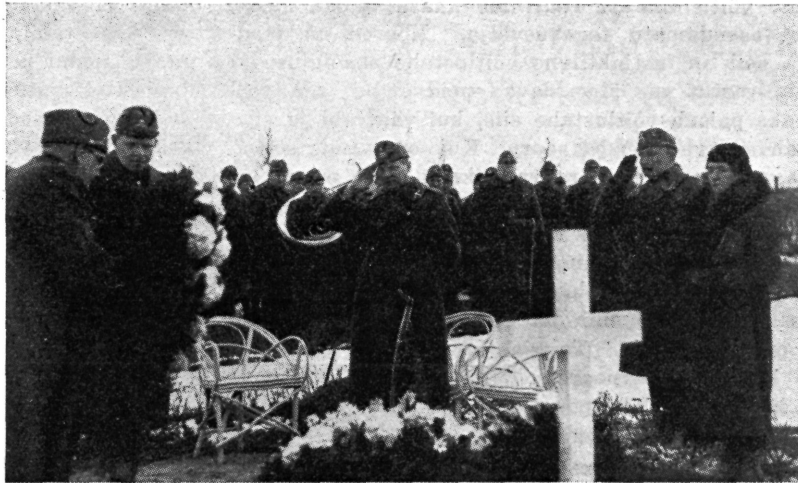
On valmis ja otsustatud ka kodutütarde koonduste, nii harilike kui ka pidulike, tseremoniaalne osa. Väga

Harju kodutütarde kursustel.

KINDRAL J. UNT'I MÄLESTAMAS.

7. aprillil s. a. kell 12 päeval mälestati kaitseväe kalmistul endise 2-da diviisi ja garnisoni ülema kindral UNT'i teist surma aastapäeva. Kohal olid kõik garnisoni väeosade ülemad ühes esindajate all-ohvitseridega. Ka oli kalmistul rohkesti eraisikuid. Kell 12 jõudis kohale kindral Unt'i abikaasa platsadjutandi saatel. Leinarong liikus kindral Jonson'iga eesotsas kadunu kalmu juure, kus mängis kaitseministeeriumi orkester leinaviise. 3. diviisi poolt asetas pärja kadunu kalmule kindral Jonson, kaitseliidu keskjuhatus ja Tallinna maleva poolt kolonel Pinka, kaitsevägede staabi ja ohvitseride kogu poolt major Morladt, õhukaitse poolt õhukaitse esindajad ja pr. Unt. Kalmistule oli üles rivistatud aukompanii sidepataljoni sõdureist. Pärast pärgade asetamist, mis kestis pool tundi, sammuti linna tagasi.

Tallinna garnisoni ülem kindral Jonson, Tallinna maleva pealik kolonel Pinka pärga asetamas kalmule ja paremal pr. Unt.

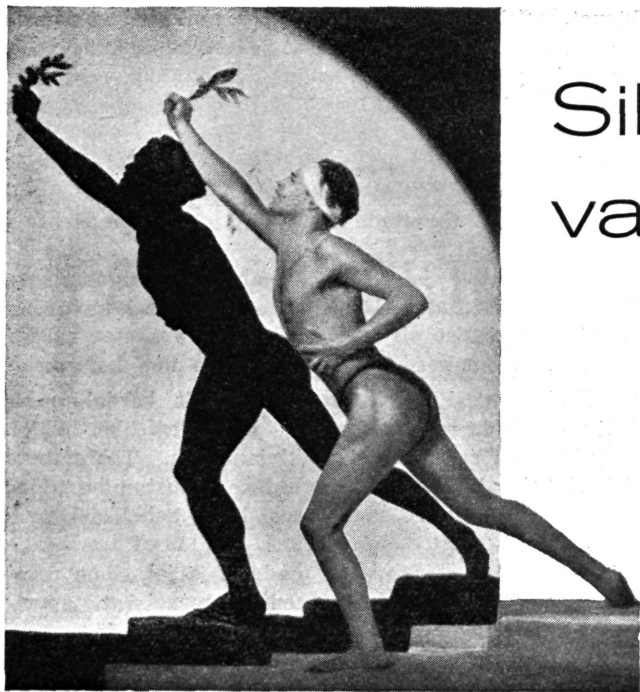
paljud eitavad tseremooniast üldse. Kuid selleta ei saa. Ka kõige lihtsamad toimingud omavad pidulikuma ilme, kui neile on antud teatud järjestus, väline komme, pidulikkus. Kõik usukombed kõigi rahvaste juures, ka metsrahvaste juures, on ühendatud tseremooniaga, sel teel läheb see toiming ise südamesse, sügavamale hinge, jätab sinna oma jälje, tekitab mulje ja mõjustab nii inimese siseilma. Nii ei saa noorsoo-organisatsioonid selleta ja kodutütardel on ka oma kindlad tervituskombed, koonduse algus- ja lõpptseremoonia, mis on määratud kindlaks keskjuhatus poolt. Neil on palju sarnasust noorte kotkaste omadega.

Organiseerimistööd on tehtud seni suure ettevaatusega, kaaludes ja kalkuleerides, et vältida võimalikke eksisamme, võita seltskonna poolehoid organisatsioonile ja panna nii tööle tugev alus. Keskjuhatus otsused ja väljatöötatud kavad on leidnud käsitamist, selgitamist kodutütardel juhtide nõupidamisel, mida on korraldanud ringkonnad. Sääraseid nõupidamise päevi on peetud juba Sakalamaal, Järvas, Tartus ja Tartumaal, Virus ja Harjus. Paljudes ringkondades on juhtide nõupidamiskoosolekud juba kindlaks määratud, nagu Pärnu- ja Petserimaal. Ka mujal ringkonnas tehakse organiseerimiseks ettevalmistustööd. Nii võib loota, et töö areneb jõudsasti ja kindlakujuliselt. Kui mõnel pool peaks leiduma umbusku organisatsiooni elujõusse,

siis olgu naiskodukaitse liikmete kohus kaotada see ja võita lastevanemate ja seltskonna poolehoid, näidates ja põhjendades tütarlaste organisatsiooni tarvilisust, tema loomise vajadust naiskodukaitse kui praegu kõige laialdasema naisorganisatsiooni juure, kuhu on koondunud, eriti maaringkonnas, haritumad naised, kelle hoole võib ja tohib usaldada noorsugu, kes tahavad ja suudavad teha enestele võetud vastutusrikast tööd, põhjendades seega, et naiskodukaitse on välispool erakondlikku poliitikat, ta taotleb ja püüab saavutada seda, mis elus on positiivset, kaunist ja head, arendada oma liikmeid täiuslikeks naisteks, emadeks, oma rahva tütardeks ja riigi kodanikeks.

Kui on siis võidetud vanemate poolehoid ja usaldus, siis asugem tööle täie energiaga, teades, et see on suur ja kallis vara, mis on usaldatud meie hoole. Meie ainsaks püüdeks on ja jääb siis leida üles kõik vahendid, et kasvatada noori ja lähendada neid meie endi poolt ülesseatud eesmärgile ja veel — kasvatada neid kindlat tahet hoida Eesti riiklikku iseseisvust, tugevat, murdmatut vaimu, mis ei tunne raskemalgi hetkil alistumist hädaohtudele ja kurjale saatusele. Kasvatagem noori, aga kasvagem ka ise sealjuures. Olgu meil seks palju vaimset jõudu ja raudset tahet!

Helene Johani.

Võiduteate tooja.

Saksa suurrahva kohta, kus statistika ja kultuur on võrdlemisi eeskujulikul järjel, on teadusmehed välja arvutanud, et üks kolmandik kogu rahvast on kas vaimset või kehaliselt alaväärtuslik, s. o. haige, vigane, vaimuhaige.

Kuna eesti rahvas elab kaugelt halvemais oludes võrreldes sakslastega, nii korteri, kliima, töötingimuste kui ka üldise kultuuri poolest — siis on enam kui kindel, et ka Eestis vähemalt $\frac{1}{3}$ rahvast on samuti alaväärtuslik. Seda tõendab näit. suur tiisikusse surevus, mis iga aasta nõuab üle 2000 noore ja täiskasvanud inimese elu. Sellega võime Eestis arvestada vaid umbes 700.000 tervet kodanikku! Kui arvata maha raugad ja lapsed — jääb järele veel vähem.

On seepärast päevaselge — peame igaüks olema terved oma igapäevases töös, riigikaitstes, kodukaitstes jne.

Kuna kaitseliit on kutsutud tegutsema eriti rahva ja riigi kaitseks — siis puudutavad need küsimused eriti teda.

Et olla terve ja tugev, on peale toidu jne. tingimuste vajaline suurt rõhku panna kehalisele kasvatusel.

Kehaline kasvatus Eestis on võitnud seltskonnas ja koolis laialdase tähelepanu. Selleks töötab spordi j. m. seltside näol üle maa mitusada organisatsiooni, kes omakorda on liitunud suuremaiks keskkorraldusiks. Spordi keskliit, raske-, kerge- ja veesportdiliit, jalgpalliliit, käsipalliliit, lawn-tennise-liit, kehakultuuri sihtkapitali valitsus, tööliisspordiliit j. t. organisatsioonid töötavad keskkorraldustena. Peale selle tegutsevad kehakultuuri alal peale kooli veel: karskusliit, ülemaaline eesti noorsoo ühendus, kaitsevägi, politsei, piirivalve, kristlikud ühinged, kaitseliit j. t.

Sihte kehalise kasvatususe korraldamiseks Eestis

Kolmanda kehakultuuri kongressi puhul „Kaitse Kodu!“ kirjutanud kehakultuuri sihtkapitali valitsuse esimees dr. med. **Juhan Vilms**.

Vaatamata nii suurele arvule kehalise kasvatususe keskorganisatsioonidele, mis peaks näitama meie kehalise kasvatususe laia levimist üle maa, ei saa lugeda seisukorda hiilgavaks ei organisatsiooni ega kehalise kasvatususe enda mõttes. Kõigepealt on kehalise kasvatususega tegutsemas peaaegaliselt meessugu (välja arvatud kool) ja sedagi vaid eeskätt linnades. Maa on peagu täiesti söödis, eriti maapidajate kiht, kes teeb küll kehalist tööd, kuid seda ei saa lugeda küllaldaseks kehaliseks kasvatususeks oma ühekülgsuste jõuharjutuste või -pingutuste rohkusega.

Peapuudus meie praeguses kehakultuuri liikumises on see, et ta pole levinud veel kõigisse rahvakihtidesse — ei ole saanud massiliseks. Edasi võime märgata ühekülgselt rekordspordi vaimu, kuna keha mitmekülgsena arendamine kannatab. Kehakultuuri liikumise süsteem, sportlaste vaimse taseme puudused, intriigid, professionalismi hädadoht jm. oleksid teised nõrkused meie kehalises kasvatuses.

Et kõike seda parandada, on kõigepealt tarvis üht autoriteetset kehakultuuri juhtivat keskkohhta. Praegu on kõige üldisemaks keskkohaks seadusandlikult loodud kehakultuuri sihtkapitali valitsus, kuhu kuulub rida spordi keskliite ja teisi organisatsioone, mis tegutsevad või peavad suhteid selle küsimusega. Kuid siit puuduvad näit. kaitsevägi, politsei, piirivalve jt. Et kehak. sihtkapitali valitsus määrab rahasid spordikeskliitudele ja et tema peale on pandud seadusega keskkohta ülesanded, siis on ta suutnud enam-vähem korraldaval mõjuda. Kuid rea teiste — eriti spordi keskliidu, ekrave-liidu, tööliisspordi, riigikaitse organisatsioonide jt. keskliitude olemasolu on põhjustanud palju paralleeltööd ja korralagedust korraldustes ja süsteemis. On tingimata vaja, et loodaks mingisugune autoriteetne keskkorraldus, kuhu kuuluksid kõik kehakultuuri alal

Kettaheitja.

tegutsevad organisatsioonid, et otsustada tähtsamad küsimused. See oleks teiste sõnadega — meie seadusandlik spordiparlament.

Peale selle tuleb spordi massidesse viimiseks panna suurt rõhku võimlemisele kui algtegurile kehalises kasvatuses, mil võib ehitada igasugu rakendussporti kuni rekordspordini. Kui tuletame meele, milline väärtus on võimlemisel Rootsis, Soomes, Saksas, eriti aga Tšehhoslovakkias, kus sokolite liikumine toob kehakultuuri laiadest rahva massidesse, siis alles näeme, mis tähendab võimlemine rahva kehalises kasvatuses.

Samu sihte taotleb spordimärk, mille normid tõusevad samm-sammult ja mida igaüks võib omandada. See annab ka lihtsurelikule mõtte sportimiseks, kuna muidu rekordsport temalt võtaks selle isu ja mõtte. Õnneks on spordimärgi normid juba väljatöötamisel.

Kehakultuurilaagrisse oleks suveti vabal ajal huvitavaid võimalusi kaasa tõmmata ka maaelanikke.

Staadionid, võimlad, mänguplatsid, ujulad — selge, et nende võrk peaks olema üle maa.

Seni aga kui meie harilik maamees suhtub spordisse kui tsirkusse — pole spordipropagandal maal suurt minekut. Maamees tunnustab elu praktilisust ja

lihtsust. Selle hingeelu kaudu peame katsuma murda külma suhtumist asjasse. See saab võimalikuks meie rahvuslike jõumängude (maadlus, kurnimäng, ronimine, hüpped, tasakaaluharjut, jne.) moderniseerimisega, sest kõiki panna ketast viskama või oda heitma on raske ülesanne. Peab tarvitama kõiki abinõusid rahvale ligipääsmiseks. Uute ja võõraste spordivormide kõrval peame katsuma tarvitada ka vanu, meile omapäraseid spordivorme.

Eelnimetatud ja teiste ülesannete lahendamiseks oli kokku kutsutud III kehalise kasvatusse kongress. Teisest kongressist oli juba möödunud 6 aastat (1926. aastal), mis omakorda tegi tarviliseks uue kongressi.

III kongressi tuleb lugeda üldiselt kordaläinuks. Võeti vastu rida resolutsioone — ja pealegi ühel häälel. Resolutsioonid on ilmunud ajakirjanduses. Tähtsaimad neist oleksid: kehak. keskkorralduse otsustamine mõne riikliku asutuse juure, rida otsusi kooli kehalise kasvatuses üle, mis, nagu selgus hra L. Kalmet'i põhjalikust referaadist, seisab väga madalal järjel, edasi resolutsioon poliitiliste parteide teenistuses seisvate sportlike organisatsioonide toetuse andmise vastu jne.

Kongress oli asjalik. Ägedamaid vaidlusi oli töölisspordi küsimuse ümber, kus leiti, et mingit lahku minekut ideoloogiliselt töölis- ja n.-n. „kodanliku“ spordi vahel ei ole. Pealahkumine seisab vaid selles, et töölisspordiliit on sotsialistliku partei tegelaste poolt üle võetud, kusjuures töölisspordi liikmed figureerivad ka sotsialistliku partei võimlemisrühmades.

Vaatamata suurele huvile kehakultuuri alal seltskonnas ja mujal ei ole asi kaugelki küll niivõrd läbi löönud, et meie juhtivamad tegelased oleksid kehakultuuri teinud täiel määral riiklikuks küsimuseks. Ükski suurtest parteidest pole kehakultuuri toetanud laiade rahvamasside seisukohast, kuna sotsialistid on võimalikult palju raha katsunud oma huvides kultuurkapitalist n.-n. „töölisspordile“ saada. Tihti vaadatakse kehalise kasvatuses peale veel halvaksapanuga. Näit. on isegi võimlemistunde alg- ja kutseskoos ühe tunni võrra vähendatud jne.

Vaatamata kõigile takistustele ja puudustele on loota, et lähemas tulevikus kehakultuuri liikumine meil laieneb ja süveneb nii üle maa kui ka puhtteaduslikult — kuna kõrgema haridusega sporditegelasi on Eestis kaunike kogu ja süvenemise ning uuenduste soov on suur kogu meie sportlaskonna peres. Seda võis eriti märgata ka viimasel kehakasvatuse kongressil.

Kaitseliidul kui teadlikul ja arenenud kodanike rühmitusel tuleks olla siin eeskujuks.

Maailmaeliidi maadlusolümpia Stokholmis

Eesti peab kuuluma maadlusrahvuste esirinda.— Los-Angelesis lehvigu Eesti rahvusvärvid!

Tänavuse aasta suurimaks sportlikuks sündmuseks enne Los-Angelesi olümpiamänge oli nelja riigi maadlusturniir Stokholmis. Rootsi, Saksa, Eesti, ja Ungari parimad maadlejad kogunesid sinna rahvusmeeskondade näol, et pidada ränk tuleproov tänavuste olümpiamängude vastu. Nelja parima maadlusrahvuse esindajad olid maadlusmatil, et selgitada oma olümpiaväljavaateid. Maailma maadluseliidist puudus ainult meie vennasrahvas Soome ja sedagi vaid taktikalistel põhjustel. Ei ole „Põhjamaade Veneetsia“, nagu Stokholmi sagedasti nimetatakse, näinud suuremat maadlussündmust 1912. a. olümpiamängudest saadik!

Eesti rahvusvärve kandev maadlusmeeskond asus teele Stokholmi kõigiti väljavaadeterikkalt ja kõrvus kumises optimistlik saateuusika, mis aga lõpuks kujunes peagu leinalauluks. Masendavana, rõhuvana mõjusid eesti sportlaskonnale ja spordist huvitatuile Stokholmist saabunud Hiiohi-sõnumid — kolm maavõistlust kaotati üksteise järele. Kaotus Ungarile punktidevahekorraga 3:4 oli veel kuidagi mõistetav ja seeditav, kuid täiesti jalustrabavad oma suuruse tõttu olid kaotused Rootsile ja Saksale vastavalt 1:6 ja 0:7. Sääraseid tulemusi ei osanud enne Stokholmi-päevi ennustada isegi suurimad pessimistid.

Kuigi maavõistluste punktidevahekorrad näiliselt tahavad kustutada Eestit maadlusrahvuste nimestikust, ei saa seda aga kaugeltki pidada õigustatuks. Nelikmaavõistluse kõigile üllatusrikas esimene päev, millal mõlemad peetud maavõistlused lõppesid sensatsiooniliste tulemustega — Ungari võitis napilt Eesti ja Saksa samasuguselt Rootsi, tingis nelikmaavõistluse lõpupäevaks mitmesuguste kõrvalmõjude arenemise peateguriks. Nii kohtunikud (mitte aga maadlejad!) viisid Ungarile teenimatu võidu 4:3 Saksa üle, kuigi tulemus oleks pidanud olema vastupidine. Toimiti nii selleks, et pidurdada Saksa näilist tulekut üldvõitjaks. Siis võitis Rootsi Eesti 6:1, kusjuures üks kindel punkt läks Eestil kaduma ka olümpiavõitja Väli vigastumise ja loobumise tõttu. Öhtul hiljem võitis Rootsi Ungari teenitult 6:1, kindlustades endale seega üksikmatšide võitude arvuga esikoha. Kuna seega Saksal hävisid lootused tulla üldvõitjaks, pakuti talle võistluste viimisel maavõistlusel ebatavaline kompensatsioon ebaõiglase kaotuse eest Ungarile — nimelt 7:0-ne võit Eesti üle, kuigi see võidu suurus ei vastanud kuidagi üksikute matšide võistluskäigule.

Vaatamata Eesti meeskonda tabanud raskele moraalsele hoobile — Väli ei saanud vigastuse tõttu edasi võistelda ja pidi sakslasele Sperlingule andma loobumisvõidu, esinesid eestlased maavõistlusel Saksa vastu kaugelt paremini ja tublimini kui tegid seda Ungari ja Rootsiga võisteldes. Erapooletute kohtunike juhtimisel oleks Saksale võiduseis kujunenud vaid vahekorraks 4:3, kusjuures maavõistluse otsustajaks oleks olnud Väli loobumine Sperlingu vastu. Väli kaasmaadlemisel tervena ei oleks aga sugugi võimatu olnud Eesti võit Saksa üle 4:3, sest Väli kõigiti usutavalt oleks tulnud erapooletute kohtunike juures kahtlemata toime oma vana rivaali Sperlingu võitmisega. Mida oleks öeldud aga siis, kui Eesti oleks võitnud Saksa, keda peetakse nelikmaavõistluse „moraalseks võitjaks“?

Säärane harutus näib võib-olla mõnelegi lihtsalt muigamapanev, kuid kaugelt rohkem sellelaadiliseks tuleb pidada igatahes nende omi, kes Stokholmi maavõistlusi arvestades peavad Eestit täieliselt ja alatiseks maadlusrahvuste nimestikust kustutatuks ja nelikmaavõistlust eesti maadlejate luigelauluks. Nende arvamisi, kes ise ei olnud Stokholmi nelikmaavõistluse keerises, ei saa kaugeltki pidada ainuõigustatuks pretendeerima „tõe ja õiguse“ troonile.

Eestit ei saa maadlusrahvaste nimestikust kustutada nii kergesti, nagu seda võidakse mõelda kolme maavõistluse kaotuse puhul. Kaotused 3:4, 1:6 ja 0:7 oma suuruselt ja kohtunike armust ei anna õiglast ega tõele vastavat pilti eesti meeskonna esinemisest Stokholmis ja tema tegelikest võimeist. Mitmed meie maadlejate üksikud kaotused mitte ainult ei tundunud ebaõiglastena, vaid olid ka seda täiel määral. Eriti tuleb seda mainida Eesti-Saksa maavõistluse kohta, nagu hiljem seda pidi tunnistama oma tegevuse kohta ka daanlasest peakohtunik Christoffersen.

Lisaks peakohtuniku Christofferseni rootslasist mõjutatud otsusele tuleb mainida tähtsate teguritena ka mitut asjaolu, mis mõjustasid halvavalt meie maadlejate esinemise edukust. Kõige enne ühisharjutuste puudumist, mis oleksid olnud lihviks meie maadlejate eneste ettevalmistustele Stokholmi vastu, siis seltsi poliitikat meeskonna koostamisel (Pütsepa kaasa võtmata jätmine!), veel intriige meeskonna esindajate määramise ümber, millesse segati mõnelt poolt isegi võistlejaid (!) ja lõpuks pikka äpardunud reisi — pä-

Põhja muuseum Stokholmis.

rast 84-tunnist laevas viibimist saabumine hilinenult Stokholmi alles võistluspäeva hommikuks. Neid asjaolusid ei taha kuidagi märkida meeskonna vabandamiseks kaotuste puhul, sest mehed ise tegid, mis suutsid, vaid mainida lihtsalt kui kaaluvaid ja ränke fakte, mida tuleks meie maadluspordi juhtidel edaspidi arvestada oma tegevuse juures. Stokholmi rängast õppetunnist oleks aeg vastavil isikuil õpetust võtta.

Eesti aga tuleb välismaailma silmis tõsta uuesti maadlusrahvuste esirinda hulka, kuhu ta tegelikult peaks ka kuuluma. Arvestamata hulka noori paljulubavaid maadlejaid, kes aastate järele võivad hea tahte püsimisel ja harjutamisvõimaluste saavutamisel tõusta uusiks kuningaiks maadlusmatil, on Eestil praegugi olemas rida vanameistreid, kes võiksid Eestit väärikselt esindada kõikjal. Maksab vaid märkida nimesid — A. Kusnets (parim kergekesk-kaallane Stokholmis), olümpiavõitja ja mitmekordne Euroopa meister V. Väli (muidugi tervenedes), Pariisi olümpiavõitja Ed. Pütsep, keda välismaal peetakse kindlaks olümpiavõitjaks sulgkaalus tema tänavuste esinemiste põhjal ja kelle väljajätmine Stokholmi meeskonnast maksis end nelikmaavõistlustel valusasti kätte (kas ei võtaks meie intrigeerimisega harjunud spordijuhid sellest õpetust?), lõpuks maailma parimaid vabamaadlejaid, olümpiavõitja Osvald Käpp, kes elutseb juba aastaid Ameerikas. Need nimed ja nende meeste võimed kõnelevad iseenda eest.

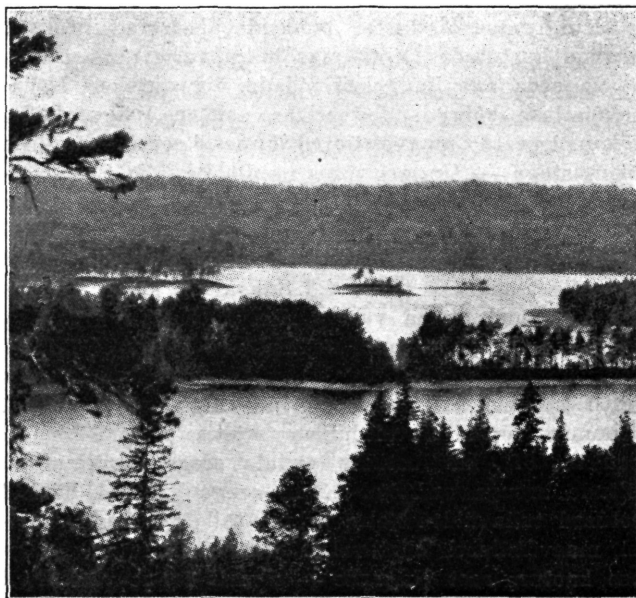
Nende meeste võistlemisel Los-Angelesi olümpiamängudel usutavalt kergib Eesti lipp korduvalt võidumasti ja medalid ei jää tulemata, kui ainult ... meie kõigiti passiivseil ja võib-olla võib öelda isegi iga asja juures kahtlevail ja nurisevail sporditegelasil jätkub julgust neid kõiki või vähemalt mõni neist saata Kaliforniasse tutvustama Eesti rahvusvärve. Kahtlemata kunagi ei-saa ju keegi anda pea võidu eest maadlusmatil, kus otsustajaks on enamjaolt ikkagi ainult kohunikke koosseis ja ka õnn, kuid heal tahtel võiksid meie maadlejad kahtlemata pärast senist ja edaspidist kavakindlat ja tõsist treeningut sundida Los-Angeleses õnne endaga kaasa sammuma ja suuta tõsta Eesti jällegi maadlusrahvuste esirinda, pealegi kuna Stokholmi

matkal oli eestlasil igas suhtes küllalt ebaõnne ja iga leheküljel leiab tavaliselt kord ikkagi põormist...

Eripeatüki väärib kahtlemata eesti maadlusmeeskonna sõit Stokholmi, näidates, missuguste raskustega on seotud veel praegusel „tehnikaja järgul“ reisimine merel talvistes oludes, millal põhjapoolsed mered on kaetud jääkatttega. Halba ennustava avamänguga „miniatüürseile maailmaesivõistlustele“, nagu mõnelt poolt on nimetatud Stokholmi nelikmaavõistlust, sündis viimane eesti maadlejate suhtes äärmiselt raskeis oludes. Rootsi-Ameerika liini aurik „Kastelholm“, mis tõi ja toob nüüdki veel Tallinna edasisõiduks Nõukogude Venemaale sinna paremat elujärge ja „paradiisi“ otsima sõitvaid Ameerika soomlasi suurte trobikondade kaupa, lahkus pardal eesti maadlejatega viis päeva enne nelikmaavõistlust ühel teisi-päeval.

Kuigi oli teada jääolude raskus, loodeti siiski saada kesknädala õhtuks „Põhjamaa Veneetsiasse“, et mehed saaksid hästi välja puhata. Lugu kujunes aga sootuks teissuguseks ja palju hullemaks kui võidi üldse arvata. Jäälõhkuja „Suur Tõll“ ees, selle sabas kaubaaurik „Wilhelm Russ“ ja lõpuks „Kastelholm“, mis liini-aurikust „Kalevipojast“ tunduvalt suurem, liiguti jääs ulgumere poole. Takistuseks peale jää tõusis veel 8-palline torm ja lõpuks „Kastelholmi“ väike avarii Suuropi lähedal.

„Kastelholm“ vajus korraga ootamatult paremale küljele. See avastus reisijate salongis viibides, kus ei saadud enam korralikult istuda — toolid libisesid põrandal. Samal ajal pressis jää paar kajutiakent sisse ja reisijateruumi alumisele tekile ilmus veeloike ja väikesi jääpanku — jää oli teinud endale ja veele tee laevaruumi. Vigastus iseendast polnud eriti tõsine, kuid seda tõsisemad olid hirvejalgselt veeuputusega võitlevate naisteenijate näod — elav kett kandis ämb-

Stokholmi skäärides.

Eesti rahvusväeosade asutamise 15-nda aastapäeva puhul soovitame:
major O. Kurvits

Eesti rahvusväeosade loomine 1917—1918.

1. Eesti polk.

I. Jagu.

Seltsi „1. Eesti polk“ kirjastus.

Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi Raamatukogude komisjoni poolt soovitatud avalik-
kudele raamatukogudele.

Raamat on suures kaustas; 455 lehek. hulga piltidega.

Hind brošeeritud Kr. 5.—; maitserikas köites Kr. 7.—.

Raamat on saadaval „P ä e v a l e h e“ raamatukauplustes ja otse tellides seltsilt
„1. Eesti polk“, Tallinn, Raekoja pl. 14.

== Lugege retsensioone toimetusele saadetud kirjanduse osas! ==

ritega vett ja jääd, mis paisati välja. Kui jääsurve vähenes, sai „elav kett“ küll peagi oma ülesandega toime, kuid laev pöördus tagasi Tallinna — kapteni seletusel peamiselt tormi kartusel.

Siis algas alles jant — oodati tormi üleminekut ja reisijad jäid laeva. Möödus tunde, öö ja päev, pannes kõigi kannatuse proovile. Keegi, isegi kapten ise, ei teadnud öelda väljasõiduaega. Kesknädala õhtul arvati, et öösel asutakse ometi teele, kuna laeva vigastused olid juba ammu parandatud. Hommikul ärgates loodeti olla ulgumerel, kuid istuti veel kai ääres. Laeva korstnad ajasid juba teist päeva paksu suitsu, näidates masinate valmisolekut sõiduks „jäämerre“, kuid samaselt suitsu tossutav „Suur Tõll“ viivitas veel keskpäevani.

Alles siis algas uuesti teekond merele endisel laevakaravanil, sest ka „Russ“ oli tulnud tagasi reidile edasipääsu ootama. Liikumine jääväljal sündis silmnähtavalt tigusammul. Kõigi kannatus asetuse uuesti proovile vaba vett oodates, mis võimaldaks normaalse kiiruse. See jäi aga kauaks nägemata. Silmapiiril oli ainult ääretu lumega kaetud jääväli. Jäälõhkuja kihutab ees, tehes lõpmatusse jäävälja jääsuppi sisaldava renni. Vaevase kiirusega sõidab tema järel kaubaaurik, pidurdades „Kastelholmi“ edukat edasijõudmist. Vaevalt on jäälõhkuja jälle veidi ette jõudnud, kui kaubaaurik jääb kinni kokkuvajunud renni. Iga kinnijäämine tingib suure viivituse, kuna jäälõhkuja peab jälle tulema tagasi. Öösel kiirgab kaptenisillalt tugev helgiheitja, vaotades laia valgusjoa pilkasesse pimedusse „Wilhelm Russi“ ahtrile ja selle kiiliveele, kus ujuvad jääpangad.

Laevad võitlevad jääga, reisijad igavusega ja tegevusetu olekuga. Vaevalt aitasid seda peletada mängukaardid, veidi rohkem juba alatisele üksteisele mängi-

tavad vingerpussid ja vembud, mida kviteerisid alatiseks naerulaginad. Hoida tahetakse meeskonna meeleolu, mis tahab langeda. Möödus kolmas öö laevas. Unemuusikaks alatine jääpankade ragin, priksumine ja praksumine vastu laevakülgi. Öösel kaob „Suur Tõll“ paariks tunniks, otsides tagajärjetult vaba vee piiri.

Koidab hommik, tuues kaasa ilusa, kuid külma ilma. Juba tihenevad jääväljal veeloigud ja jääkate muutub õhemaks. Hommikupoole jõuab karavan juba Hiiu-maa põhjarannast kaugelt mööda ja keskpäeval saabub ometi kord kauaoodatud hetk — jäälõhkuja pöördub tagasi, kuna laevad on jõudnud Eesti piirest välja. „Wilhelm Russ“ pöördub edelasse, „Kastelholm“ suundub loodesse, lõigates oma ninaga kerge vaevaga õhukest jääkatet, mis ei tee aga enam takistusi. Täiesti jäävaba vett on aga siiski n. ö. loikude näol näha väga harva.

Korraga langeb paks udu, kuid õnneks ainult lühikeseks ajaks. Siis teeb palju muret paks lumetuisk, mis ähvardab lükata edasi Stokholmi saabumise laupäeva lõunaks. Õnneks möödub ka see ja hiljem juba paistab Sandhamni tuletorn, tähistades Rootsi skääride lähedust. Loots tuleb peale. Stockholm läheneb. Möödub veel tunde. Laev liigub pilkases pimeduses, kasutamata helgiheitjat. Kaugelt paistavad tuletornide tuled, mis järjest lähenevad ja siis jälle mööduvad. Kesköö on ammu möödunud, kui lõpuks ometi laev liigub juba Stokholmi sadamas. Jää ei lase pääseda silla ääre. Manööverdamine kestab kaugelt üle tunni, siis lõpuks ometi saadakse ühendus luua sadamasillaga, et laev pääseks silla ääre. Varahommikul astutakse maale. Lõpnud on pikk ja väsitav reis pärast 84-tunnist laevas viibimist. Ja suvel oleks „Kastelholmil“ jätkunud 20 tunnist, et sooritada sama teekond...

Pen.

KVEESIS,
Läti president.

SVINHUFVUD,
Soome president.

SMETONA,
Leedu president.

President. See ladina algupärane sõna näib olevat antiikajast Euroopa keeltesse tulnud üle mitte üksi palja leksikonisõnade varana, vaid omab suure sisu ja tähenduse, kuigi nende täiuste lõpuleviimise oli vana aeg üle keskaja jätnud uue aja hooleks. Kuid nagu uuem põlv alati kaldub pillavalt ja raiskavalt käima ümber temale usaldatud pärandustega, nii näib lugu olevat ka presidendi mõistega. Sest vaevalt on uskuda, et „präsesi“ ameti tegeliku maksvuse ajal Roomas sõna võidi tarvitada nii laias tähenduses ja nii mitmesuguste ametite äramärgimisel nagu see sünnib käesoleval ajal. Harilik kõnekeel kaldub presidendiks nimetama peale vabariiklike riigipeade ka eesistujaid igasuguseis kolleegiumes. Vähe sellest, selle mõiste äramääramisel ei ole piiratud vaid valitsemistegevuse nimetamisega, ta on isegi kantud üle üsna igapäevasesse seltsidesse, olgu need kultuurilised, majanduslikud või isegi sportlikud. Ükski kollegiaalkogu ei suuda tegutseda juhita, milleks osutub ikkagi eesistuja, präses.

Sõna „president“i“ prantsuskeelne partitsiibi lõpp (nt) tähendab üliselgelt nimekandja tegutsemist. Eesti keeles pole eraelus sõna president nii laiasti valgunud nagu näit. Soomes ja Lätis. Aastakümnete eest tarvitati seda sõna meil tavaliselt rohkem, kuid hiljem hakati sellest loobuma ja aeti läbi lihtsa „eesistujaga“, „esimehega“ jne. Muidugi ei väljenda need puht eesti-keelsed ja eestimaigulised vormid täpselt seda sõna algsisu, mis leidub vanas ladinakeelses sõnas „präses“.

Sõna „präses“ tähendas tema algkujus valitsusvõimu asemikku vanas Roomas, kohapealset valitsejat ja keskvõimu korralduste täideviijat. Selgeks näiteks on seks impeeriumiaegsed provintside ülemad.

Huvitav on jälgida, et alles viimase poolteise sajandi jooksul on president riigipeana välja kujunenud kindlaks riigiorganiks, kel on isegi teaduslikult väljakujunenud seisukoht riigiõiguses. Seda ei sega enam isegi see asjaolu, et presidendi nimetust mõnes riigis tarvitatakse mitmes tähtsamas riigiasutuses korraga (Saksamaal riigipresident — Reichspräsident, riigipäeva president — Reichstagspräsident ja riigikohtu esimees — Reichsgerichtspräsident). Paljudes teistes maades on seadusandlike kogude esimeestele leitud kohalikud rahvuslikult omaseks tehtud nimetused, kuigi ehk nende asutuste seisukoht lubaks kõige enam presidendi nimetuse tarvitusele võtmist. Riigipeade üldnimetus vabariikides on aga valdavalt jäänud peatuma presidendi juure. Siin aga ei saa jätta mainimata väikest kurioosumit, mis riikides antiikaja nimede tarvitamisel tulnud ette. Näit. pandi meil aastate eest

P R E S

Moodsate vabariikide

Meie põhiseaduse muutmise puhul avaldame alljärgivate moodsates vabariikides, et lisaks meie poliitiliste hääl lugejaile anda võimalus orienteeruda ses küsimuses.

maksma ühe ametkonna juhtidele Rooma 4 suure valitsusüksuse (Balkani, Väike-Aasia ja Egiptuse, Itaalia ja Gallia ja Hispaania) kõrgemate ametnike nimetused, kuna „präsesi“ amet seisis neist mitu astet allpool. Nüüd on nimetuste tarvitamisel osad vahetatud. Mis vanal ajal oli alamal järgul, on meil kerkinas kõrgemale, mis seal seisis kõrgemal, on meil asetatud alamale. Antiikaja nimetusi on küll tarvitatud, kuid kinni pole peetud antiikaja ametite hierarhiast. Ja otse hämmastav on nähtus, et säärane eksimine vana aja päranduse tarvitamisel on peagu ülemaailmne, igal pool, kus maksvusel vabariiklik riigikord presidendist riigipeaga.

Vabanduseks sellele võiks ehk osalt olla asjaolu, et juba keskaja tulekuga ununesid nii Rooma ametid kui ka nende nimetused ligi poolteiseks aastatuhandeks. See aeg oli küllalt pikk selleks, et võis minna kaduma ja segi klassiline täpsus. Teadlasil olid vahekorrad selged, need polnud aga selged poliitikameestel, kes asusid rajama uusi riigikujusid. Rooma õiguse retseptioon ega võimas renessans ei toonud poliitikameestele selgust, sest keskajal olid pääsnud maksvusele teissugused riigikujud, feodalism ja üksikvalitsejad. Kõrgeks peetud antiikaja vabadustele suhtuti eitavalt. Ja kui siis kord uuesti ärgati, lahutas poliitikategelasi läinud aegadest määratu pikk ajavahe. Ja „präsesi“ ameti uuestisünd nüüd juba riigipeana sündis maakera kohal, mille kaugus Roomast polnud vähem kui eelpool mainitud poolteise tuhande aastane ajavahe.

Nii sünnib presidendi ameti siseseadmine ja sellele käesoleva ajani ulatava nimetuse andmine säära-

Meie saadik minister Toffer Prahast Tšehhi kotkaristi kõrgeim

IDENT

onstitutsioonide levimine

neva ülevaate presidendi instituudi väljakujunemise kohta teisdjate veergudel' aset leidvale poleemikale meie riigipea ümber

sel viisil, mida õieti tuleks pidada ajaloolisteks keerdkäikudeks, kuigi need sünnivad väga pikamõõduliselt nii ajas kui ka ruumis, Euroopa ja Ameerika vahel.

Euroopas anti moodsale vabariigile 18. sajandi keskel põhjanev ja seni ületamatu teaduslik alus. Prantsuse suure mässu eelaja kirjanikud olid annud riigivõimude jaotuse ja rahva suvereniteedi kohta sääraseid õpetusi, mis pidid tegema selgeks uue korra headused isegi pimedatele ja kurtidele. Hulkadesse pa'satud väited valgusid üle kogu haritud lääne-maailma. Kuna aga Prantsusmaa küll oli suutnud maailmale anda aateid, ei suutnud ta ise neid teostada; viimane au pidi jääma teistele maadele ja rahvastele. Tegelik, moodne ja seni püsiv vabariiklik normaalkuju loodi õieti P.-Ameerikas, pärast seda, kui oli otsustatud lõplikult senisest emamaast, Inglismaast, äralangemise küsimus kordaläinud sõja abil. Ja siin kerkis üles valitav riigipea, president, säärasel kujul nagu ta seisukoha põhijooned veel meie päevini on maksvusel. Ka see ei sündinud korraga ega ühel hoobil. 1776. a. Philadelphia kongressil oli esitatud 11 osariiki, kes selleks ajaks olid suutnud anda endile põhiseadused. Need on üldse kõige vanemad moodsas mõttes kirjutatud põhiseadused¹⁾ kuid keskviim puudus ja see tuli alles luua. Neid põhiseadusi üksikult võetuna ei saa pidada moodsaiks

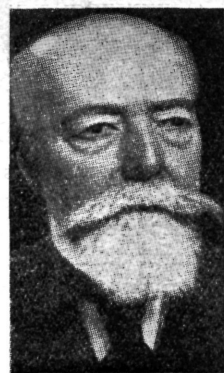
slovakkia presidendile Masaryk'ile kaitseliidu aumärki üle andmas.

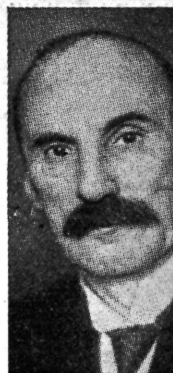
konstitutsiooni-deks, sest nad kandsid liig teravat protesti ilmet selle vastu, mis seni hulkade meeli oli erutanud. Kõik nad deklareerivad tulise õiguse ja vabadustungi hõõgumist, kus fanaatilise innuga püütakse panna paberile seda vaimu, mis väljarändajail olnud kaasa tuua uude maailma asumisel.

MOSCICKI,
Poola president.

DOUMER,
Prantsuse president.

Dr. HAEBER,
Šveitsi president.

Nüüd valmib aga P.-A. riiklik sündmus, mil vabariiklike riigikujude loomisel on põhjanev tähtsus. Siin tuli teostamisele esmakordselt uuema aja moodne riigikuju, mida tuleb arvata sel alal otse klassiliseks loominguks. Kui juba uute ühiskondade kristalliseerumine üksikuiks riikideks oli teostunud, astus 1787. aastal kokku P.-A. Ü. konvent üldise põhiseaduse valmistamiseks 12 osariigi osavõtul. Sellest uuema aja vabariiklike põhiseaduste eeskujuga, oma kohast klassilise suurteose, valmistamisest võtsid osa tolleaegsed kuulsused ja esmajärgulised jõud, nagu: Aleks. Hamilton, Benj. Franklin, John Madison ja Georg Washington, viimase juhtimisel ja eesistumisel. Ja need silmapaistvad kõne- ning sulemehed olid suutnud anda maailmale midagi uut ja olematut — vabariikliku korra ühes kindlaks tähtajaks valitava riigipeaga, presidendiga, kus viimane pidi olema mitte üks valitsemise tasakaalustajaks, vaid ka selle põhjaks ja suuremaks tugipunktiks. Presidendi ameti loomisega ja maksmapanekuga oli riigijuhile antud kaunis püsiv seisukoht, mis on kestnud tänini ja tõendab, et riigijuhile oli osatud anda õnnelik ja meelolude ning tujude eest kaitsitud positsioon. 17. sept. 1787. a. konvendi poolt vastu võetud P.-A. Ü. põhiseadus algab järgmiste pühlike sõnadega:

„Meie, ühendriikide rahvas, korraldame ja määrame Ameerika ühendriikidele alljärgneva põhiseaduse selleks, et saavutada nii meile kui ka meie järeltulijatele täieline ühendus, põhjendada õiguslust, panna maksma kodurahu, muretseda üldist kaitset, edendada head käekäiku ja kindlustada vabaduse õnnistus!“

Sissejuhatus on ka ainus, mis tuletab meele üksikute osariikide põhiseadustes liialdatud vabaduste deklaratsioonide²⁾. Põhiseadusele on esimesena kirjutatud alla Viriinia osariigi esindaja Georg Washington, ja see astus jõusse pärast teiste osariikide poolt ratifitseerimist. Selle suurteose üheks iseloomuliseks tunnuseks on asjaolu, et siin on püütud puhtreaalsete sõnadega, mõistetega ja külma rahuga väljendada kõiki neid tolleaegseid uuemaid põhimõtteid, mis Euroopas õhku heidetuna on nii lõpmata palju tolmu üles keerutanud ja kaasa toonud verevalamisi. Montesquieu võimude jaotuse ja Rousseau rahva suveräänsuse õpetused olid leidnud kokkusulatamise moodsaks riigivalitsemise põhiväiteks. Seega olid võetud kokku uue vaba-

¹⁾ Jellinek — Inimeste ja kodanike õiguste kuulamine, Leipzig, 1895, lehek. 10—11.

²⁾ Moderne Staatsverfassungen, ihr Wortlaut und Wesen, Dr. Karl Zuchardt, lehek. 7.

riigi valitsemise vundamendiks nii uuem teadus kui ka kõrged vabaduspüüed ja antud maailmale midagi seni olematut ja nägematut. Kõigepealt oli otsustatud jäävalt küsimus, kumb riigikujudest on uuema aja õpetuste läbiviimiseks sündsam, antiikne vabariik või konstitutsiooniline monarhia, sest kummalgi olid üksteisega võrreldes suured eeldused, isegi teaduslikud põhjendused. P.-A. Ü. otsustati võtta tarvitusele elemente mõlemaist, kuid riigi etteotsa asetada kolleegiumi asemel üksik isik, keda peeti võimu kiirel tarvitamisel kohasemaks kui raskepärast kollegiaalvalitsust, kuigi ehk viimased võisid seista mõne õige väikese riigi eesotsas. Monarhh keskajast ja rahvaesindus antiikajast — need on algjoones P.-A. Ü. konstitutsiooni juured presidentide ja parlamendile, kuid niivõrd suureviisiliselt muudetud, et võib tunda ära üksi õige kaugel ajaloo perspektiivsel vaatemisel. Riigi etteotsa seatud üksiku isiku autoriteet võitis seega väga palju, et otse P.-A. Ü. konstitutsiooni olid loomas selleaegsed parimad ja kuulsaimad isikud, keda ühisriikide ajalugu üldse tunneb. Ja siis tähendati Euroopa kohta õigusega, et ka sealgi olevad vabariigid olevat välja kasvanud monarhiaist, välja arvamata isegi Šveitsi kantoone (endine Habsburgide valitsuskond). Lõuna-Ameerika praegused vabariigid, kellede põhiseadused suuremalt osalt on pärit alles 19. sajandist, olid alles tol ajal sõltuvad neid koloniseerinud Euroopa romaani-maadest.

Nii võitis P.-A. Ü. konstitutsiooni loomisel küps mõistus ja isikute autoriteet ja seati sisse moodsal viisil esimest korda presidendi amet. 1787. a. konstitutsiooni art. II p. I ütleb selle kohta sõnasõnalt järgmist:

„Täidesaatev võim antakse P.-A. Ü. presidentidele. Tema ametaeg kestab 4 aastat ja ta valitakse ühes viitsepresidendiga alljärgnevas korras...“

P.-A. Ü. uue põhiseaduse vastuvõtmine oli omal ajal äratanud üldist imetust ja vaimustust nii vanas kui ka uues maailmas. Seda üldist austust suurendas asjaolu, et nii kaugele ulatuva mõjuva riigiõigusliku akti läbiviimine oli sündinud sisemiste vapustusteta ja veel enne kui aadete andja, vana Euroopa, oli suutnud õieti ehmuda. Ja nüüd pöördus nii teadlaste kui ka poliitika-meeste tähelepanu ühisriikide poole ja viimase põhiseadus on olnud mõjustajaks paljude uuema aja vabariikide konstitutsioonide loomisel. Üldises riigiõiguses on ta aga omandanud seisukoha, mida arvestatakse kui maailmariikide peres eraldi seisvat üksust, kuhu inimese loov vaim üldse välja ulatunud.

P.-A. Ü. põhiseadus oli otsustavaks L.-Ameerika vabariikides iseäranis seepoolest, et siin emamaadest lahtilöömine sündis P.-A. eeskujul ja et nendes pääsis maksvusele igal pool eranditult ka vabariiklik riigikord,

Feldmarssal HINDENBURG, kes 10. aprillil teistkordselt Saksa riigipresidentiks valiti.

kuigi L.-A. koloniseerimine oli läinud välja romaani-maadest põliste monarhistlike riigikordadega.

Mis sündis aga vanas Euroopas sel ajal, kui uus maailm lõi moodsa ja tänapäevani maksvusel oleva riigikuju? Prantsusmaa oli annud tõuget ja ilusaid aateid kõige uuema aja tulekule, kuid temast endast ei saanud nende aadete teostajat. Prantsuse suur revolutsioon lõi põlema küll vabadust ihkajate silmis täies säras ja hiilguses paar aastat hiljem, kuid tast loodeti saada rohkem kui ta suutis anda. Ja tagajärjeks oli üks pettumus teise järele. Kuningriigi langemine, konvendi verine ajajärk, direktoriumi ülidemokraatlik jõuetus ja meeoleolu langus, millele järgnes Napoleoni hiilgavate võitude pe-

riood, kõik see segas püsiva konstitutsiooni loomist, sest liig suur sündmuste heledus oli mõjunud pimestavalt. Küll loodi nobedasti ka uusi põhiseadusi, kuid neid tühistas iga järgnev uus sündmus. 1795. a. 5. fruktidori (22. augusti) konstitutsioon andis täidesaateva võimu 5-liikmelisele direktoriumile, kelle valis küll seadusandlik kogu ja kes pidi talitama rahva poolt valitud volinike nimel, kuid 4 aasta pärast osutus see sündmuste keerus juba vananenuks. Direktorite valitsus, mis käis käest kätte iga kolme kuu tagant, jäi ajast maha ja 22. frimaire'i (13. det.) 1799 konstitutsioon annetas võimu kolmele konsulile kümneks aastaks seepärast, et anda võimalus valitsusel pikema aja jooksul saata korda seda, mida direktorid ühe aastaga ei suutnud. Konsuleile antud 10 a. aga ei möödunud veel poolenini, kui uus senatus consultus 28. florealil (18. mail) 1804. a. kuulutas:

„Vabariigi valitsemine usaldatakse keisrile, kes võtab endale Prantsusmaa keisri nimetuse.“¹⁾

Nagu öeldud, oli kirju ajaloo sündmustik tumestanud prantslaste riiklikke vaateid, kuna sealt oleks kõige rohkem võidud oodata moodsa vabariigi kaju tekkimist. Selleks on aga vähe üksi sündmustest, kui õpetlikud nad ka iseenesest võivad olla; neile peab tulema appi kabinetlik süvenemine. Ja nüüd tekib koguni ebamäärane nähtus: Prantsusmaa astub alles vastu ligi 80 aastat kestnud vankumistele ja muudatustele pärast seda, kui uues maailmas olid leidnud teostamist aated, mille poole Prantsusmaal nii väga ihaldati välja jõuda. Aga veel enne kui moodne vabariiklik kord ühes presidendi ametiga ja õige nimega jõudis Euroopasse, pidi ta tegema mõned ringkäigud Lõuna-Ameerika vabariikide kaudu.

Lõpp järgmises numbris.

¹⁾ Das Staatshaupt i. d. Republik, Dr. K. Walther, lehek. 27.

MINU MAA

Alljärgnevalt kirjutavad üks hiinlane ja üks jaapanlane omamaa seisukohtadest suures Hiina-Jaapani konfliktis, missugune teatavasti häirinud kogu maailma. Mõlemad artiklid on kirjutatud päevil, mil konflikt veel keerles ainult Mandžuuria ümber. Ometi tohiks mõlemate väljendused lugejatele olla huvipakkuvad, kuna nendes ilmneb Hiina ja Jaapani rahvaste iseloom ning suhtumine teineteisesse.

Hiinlane dr. jur. Hsü Dau-Cin, — õppinud palju aastaid Londoni, Pariisi ja Berliini ülikoolides — kirjutab:

Jaapanlane Job Tamaki — Osaka ilmuva ajalehe „Nikkan Kogyo Simbun“ Euroopa kirjasaatja — kirjutab:

Hiina seisab tänapäev keset suurt kriisi. Ta sise- poliitika läbipaistmatu virrvarri kõrval —: lõhed Kuomintang'is, sõjaväe-diktaatorite võistlus, rahva vaesene mine ühes kommunismi kasvamisega, — diplomaatia äpardumine: rahvasteliit põikleb oma ülesandelt kõrvale, Ameerika ei taha end siduda, Venemaa vaatab pealt; lisaks tema määratule loodusõnnetusele — Yangtse üle- ujutamisel sattus kõrge vee alla Saksamaa suurune maa-ala, miljonid inimesed on pühendatud näljale ja surmale — tuleb metsik sõjaväeline kallaletung, kolm idamaakonda (Mandžuuria) satuvad tervena Jaapani sõjaväelise võimu alla, sisemaal ja Lõuna-Hiinas kallale- tung lendurpommidena relvastamata, tiheda elanikkon- naga linnadele. Hiina olemasolu on kaalul.

Hiinas puudub moodne sõjatehnika.

Millega on seletatav arviliselt vähema rahva üle- olek arviliselt võrdlemata palju tugevama rahva üle? Vastus: sõjatehnika. Hiinal ei ole moodsat rasket ka- hurväge, lennukeid, sõjalaevastikku. Hiina ei ole kül- laldaselt varustatud moodsa sõjajõu vastu.

Hiina on lasknud mööduda aja end moodsalt rel-

Miks alustab Jaapan, Kauge Ida väike saarteriik, sõjalisi aktsioone Mandžuurias ja Hiinas? See küsimus esitatakse mulle kestvalt möödunud aasta septembrist alates. Kui võtta arvesse suuri kaugusi ja peamiselt erilisi olukordi Kauges Idas — siin Euroopas puudub võimalus paralleelide tõmbamiseks — siis on kõigiti sele- tatav, et Jaapanit tihti peetakse maid vallutada ihkava sõjaväelise valitsusega maaks. Et see ei vasta tõe- le, seda selgitagu alljärgnevad read.

Jaapani õigused Mandžuurias.

Mandžuuria, mille maa-ala on 941.700 ruutkilomeet- rit suur ja elanike arv — 30 miljonit, on tänapäev Hiina riigi puutumatuks osaks, mida ta aga kolmekümne aasta eest veel ei olnud. Mandžuuria oli maksualune maa-ala, mil asus erirahvas. Mandžu-dünastia (1644 kuni 1912) sugukonnamaana oli Mandžuurial mandžu päritoluga asevalitsejate ülemvalitsusel oma eriline põhiseadus. Kuni 1896. aastani oli hiinlasile isegi sisserändamine sellele maale keeldud. Seepärast ei ole sugugi üllatav, et see maa end isegi pärast revolüt- siooni tihti iseoma seaduste järgi on valitsenud. See-

Mida ütleb hiinlane Hsü Dau-Lin:

vastada, kuna ta kultuuriline vaatepunkt oli moodsa tehnika vastane. Sest Hiina eluvis põhjenes loomuliku korra baasil, ta püües oli sihitud mõistlikule suhtumisele inimese ja teda ümbritseva looduse vahel; tehnilised saavutused mõjusid siin hirmuäratavalt (veel 1893. a. oli masinate sissevedu Hiinasse hoopis keeldud). Seega Hiina lukutas end meelega temast tehniliselt üleoleva välismaa eest. Kui aga need kutsumatud külalised ei kohkunud tagasi enese jõuga maksmapanemisest — Inglismaa oopiumisõda 1842, Hiina-Jaapani sõda 1895, „bokserite“ mäss 1900 — läks Hiina enese lukustamisest üle vastupanule. Hiina läkitas üliõpilasi välismaale masinaehitamise ja relvastamise kunste õppima, võttis ette sõjaväe ümberkorralduse, asutas sõjalaevastiku. Aga kõige selle tegevuse juhtmõtteks oli alati järgmine mõttekäik: võraste relvadega end kaitsta võraste vastu, muud midagi; s. t. tegelikult nägi Hiina tehnikas ohtlikku koletist, mitte aga mingit kultuurilist või muul viisil väärtuslikku vara.

Selle moodsa tehnika maaletoomise kahtleva seisukoha juures (Jaapan avas tehnikale ukseid kolmkümmend aastat varem) võis tehnika maaletoomine ise ainult aeglaselt teostuda kultuuris aset leidva kriisi mõjutusel. Sest ühes tehnikaga tulid Hiinasse ka õhtumaised kultuuriväärtuste süsteemid: vabaduse, üheväärtuslikkuse, demokraatia, liberalismi ja õigusliku riigi ideoloogiad. Selle esimeseks tagajärjeks oli 1911. a. revolutsioon. Kuna aga vana kultuur ei olnud eluvõimetu ja moodsat väärtuste süsteemi ei saadud nii lihtlabaselt võtta tervelt üle, vaid uue ja vana vahel enne peab leidma aset orgaaniline süntees, tulevad viimase kahekümne aasta alatised rahutused ja kodusõjad mõista vaid kultuurse rahvusliku valmimise tunnustena. Välispoolt tulevat kallaletungi ei võetud siinjuures arvesse.

Hiina kriis on juhtide kriis.

Pealegi ei ole Hiina rahvas algusest peale mõelnud maadevallutamisele ja rahvaste enese mõjuvõimu alla surumisele. Hiina rahvas on põlluharija-rahvas — maaomandamise vahekorrad ja perekonnasüsteem on väga sarnased germaani rahvaste kõhu- ja sugukonnaseadestele, samuti ka paljudes perekonna- ja pärandusõiguslikes arusaamistes ja asutustes —, ta seisab lähedases suhtumises loodusega, püüab seega kujundada oma elu looduse poolt antud raamidest võimalikult soodsalt, mitte aga antud loodust võimalikult heita oma meelevalda alla, on seega rahuarmastaja ja vähenõudlik, eba poliitiline ja ebasõjakas. Tugevakäelise juhtimise puudumise tagajärjel ta ei saanud etendada seda osa, mis talle oleks kuulunud ta rahvaarvule ja annetele vastavalt. Hiina kriis on sisuliselt juhtide kriis.

Aga viimastel aastatel hakkab Hiina kujunema teiseks. Riik ja rahvas teavad nüüd, mis neile kuulub ja mis neile ei kuulu. (Varem ei mõistetud võõraid ja põlati neid, siis saadi neist poolikult aru ja peljati neid, nüüd mõistetakse neid ja tahetakse nendega võistelda.) Hiina on tulnud iseenesest arusaamisele ja võitleb oma

olemasoluõigustuse eest. Kui Hiina varem nii vähe oli korraldatud läbikäimiseks välismaadega — ta andis 1844. a. Prantsusmaale ja Ameerikale samad õigused ja soodustused, mis Inglismaa endale võitis kätte 1842. a. oopiumisõjaga —, siis on talle nüüd ta seisukoht maailma tervikus muutunud tähtsaimaks küsimuseks. „Ebaühtlaste kokkulepete“ kaotamine on juba mõndki aega Hiina diplomaatia A ja O, millele suurriigid läbikäimises Hiinaga pikapeale peavad andma järele.

Hiina on oma õnnetuses õppinud, et ta välismaaga ei tee head äri. Hiina teab nüüd, et siin kaubitsetakse selleks, et hävitada Hiina võistlus, mitte aga selleks, et „riigi varakambrisse juhtida rohkem sissetulekuid maksumedest,“ et siia ehitatakse raudtee vaid selleks, et luua endale sõjaväeline tegevusbaas, mitte aga selleks, et „tõsta maa majanduslikku arengut“, et on tulnud selleks, et olla isand ja kurnaja, mitte aga „avitaja“ ja „sõber“.

Mandžuuria on Hiina elusoon.

Nii tuleb mõista ka kogu Mandžuuria probleemi. Hiina teab tänapäev, mida tähendab tema eluhuvidele see määratu maa-ala — Mandžuuria on umbes nii suur nagu Saksa- ja Prantsusmaa kokku — tema iga hindamist ületavate loodus- ja maapinnavaradega: soja-oad, gauliang jõgede piirkonnas asuvail madalmaadel, aastane väljavedu 400 miljoni dollari väärtuses, ääretud kuusemetsad Kirin'i maakonnas, kullakaevandused Amuri ääres ja Tšipikou juures, kivisüsi (2,4 miljardit tonni), raud (300 miljonit tonni) ja hõbe Mukdeni, Dalai-Noi, Fušuni ja Miauršani juures. Hiina teab, mida tema tähendab ta rahvuslikule kaitsele — siit vallutasid mandžud 1644 kogu Hiina. Hiina teab, et ta praeguste majanduslike raskuste juures alles selle maa-ala eest peab võitlema. Ent Hiina võitlus oma idamaakondade eest toimus rahulikult teel. Ta läkitas sinna oma asunikke. Seal asub nüüd 30 miljonit hiinlast ühes 1 miljoni korealasega (neist 40 kuni 50 protsenti kuulub Hiina kodakondsusse) ja 200.000 jaapanlasega (neist vaid 3000 välispool rendipiirkonda Kvantungis). Ta ehitas ise oma raudteed ilma väliskapitali ja välistööjõu abita. (Kokkulepe, mille järgi Hiina ei tohi ehitada võistlusraudteed, ei seisa üheski maksvas avaldatud ega salajases lepingus.) Ta asutas seal iseoma sadama, Hulutao, Liao jõesuht. Hiina tahab oma idamaakondi iseoma jõul majandada.

Ja kõigepealt ka idamaakondade valitsus, kes seni keskvalitsuse suhtes võttis iseseisva ja rippumatu seisukoha, teab nüüd, kuhu ta kuulub. Kuna endine idamaakondade valitsus Jaapani abiga, kellele ta loomulikult selle eest andis ühe kontsessiooni teise järele, võis kanda Hiina sisemaale ikka uusi kodusõdu, tunnistas nüüdne valitsus enda kiiresti rahvusvalitsuse pooldajaks. Jaapan püüab küll seda Hiina ühinemist takistada; 1928. a. mais saatis Jaapan šantungis oma sõjaväeosad maale, et panna tee kinni põhja poole liikuvaile rahvuslikele väeosadele, millest tekkis Tsinanfu-vahejuhtum; kui rahvuslikud väeosad vallutasid Pekingi ja Muk-

Mida ütleb jaapanlane Job Tamaki:

pärast ei tohi ka Mandžuuria suhet Hiinaga hinnata samast seisukohast kui näit. Ruhrimaa või Sileesia suhet Saksamaaga.

Jaapani erihuvid Mandžuurias ulatuvad tagasi Vene-Jaapani sõja (1904—1905) lõpptulemuseni. Tol korral omandas Jaapan kõik senised Venemaa õigused Mandžuurias. Maa oli vaene, elanikud harvalt pillutud laiiali, ühendusteid polnud peagu olemaski, tööstusest polnud jälgegi. Põhjenedes oma seaduslikult omandatud õigustele on Jaapan kahekümne viie aasta kestes tahtejõulise visadusega, maale annud tahte rahu ja korra järele, on oma rahu ja oma teadmised rakendanud hea asja teenistusse. Tänu tema rahuarmastavale ja hariduslikule tegevusele on see maa jõudnud oma praeguse majandusliku õitsenguni. Mandžuuriasse investeeritud Jaapani kapital ulatub üle nelja miljardi eesti krooni. On ehitatud eeskujulisi linnu, gaasi- ja elektrivabrikuid, arvukaid haiglaid, õppeasutisi, võõrastemaju jne., mida võib kinnitada eranditult iga europlane, kes on käinud Mandžuurias. Kui nüüd võtta arvesse, et igal aastal keskmiselt umbes 500.000 kuni 1.000.000 hiinlast põgeneb oma kestvaist kodusõdadest laostatud kodumaalt ja asub Mandžuuriasse, kus valitseb rahu ja kord, ja et Mandžuuria väliskaubandus välismaaga, selle hulgas ka Hiinaga, viimase kahekümne aasta jooksul on tõusnud kahekordseks, siis on iseenesest juba selge, et Jaapani poolt Mandžuurias teostatud arenemine on tulnud hüveks mitte ainult jaapanlasile, vaid ühtlasi ka maal elavaile hiinlasile ja võõrrahvastele. Mandžuurias asuvate jaapanlaste arv tõuseb 1.020.000-le, nende hulgas umbes 800.000 korealast. Ei vaja seletamist, milline suur tähtsus on Mandžuurial Jaapani suhtes. Peab ka tunnistama maksvaks, et Jaapanil, vastolus teiste võimudega, on ajaloolistel ja geograafilistel põhjustel erandlikud õigused ja huvid Mandžuurias; kuid sealjuures tuleb ühtlasi ka kindlasti rõhutada, et Jaapan ei taotle Mandžuurias vähimaidki maa-alalisi sihte.

Jaapani püüdmised on suunatud ainuüksi eesmärgile hoida Mandžuriat bolševiseerimise eest, hoida alal rahu ja kord, et ka veriste kodusõdade eest põgenejaille hiinlasile luua kindlustatud ja rahulik elamispiirkond ja kõigile rahvusile „avatud ukse“ ja üheõigusluse põhimõtete alusel võimaldada kaasatetegutsemist maa edaspidise arenemise töös.

Rahvuslik liikumine Mandžuurias.

Viimaseil aastail on aga kord ja rahu Mandžuurias sattumas hädaohtu. Tšang-tšolin'i järeltulija, kindral Tšang-Hsue-Liang, Mandžuuria sõjaväeline valitseja, soodustas igal alal välismaalaste liikumisi. Veel tänapäev mäletame elavalt, et 1927. a. rahutuste ja boikoti-liikumise ajal inglise kaupade vastu saadeti Hiinasse 15.400 meest inglise sõjaväge ja et Jangtse jõe piirkonnas leidis aset mitu kokkupõrget hiina ja inglise väeosade vahel. Edasi, aastal 1929 sündis mäletatavasti konflikt Nõukogude Vene ja Hiina va-

hel. Nii annab end ka 1927. aastast alates Mandžuurias tunda tugev rahvuslik liikumine välismaalaste, eriti aga jaapanlaste ja korealaste vastu. Vastolus maksvaille lepinguile osalt ehitati, osalt projekteeriti Tšang-Hsue-Liang'i poolt mitmed raudteeliinid, mis liiguvad rööbiti Lõuna-Mandžuuria raudteega ning millede otstarve seisab vaid selles, et teha ebatootvaks Lõuna-Mandžuuria raudtee, millesse on investeeritud eesti kroonides umbes 1,5-miljardi-lise kapital, ja halvata 136 miljoni eesti krooni kulusummaga ehitatud Daireni sadamat. Kuigi jaapanlasil ja korealasil vastavalt sellekohaseile lepinguile on elamis-, kauplemis- ja põlluharimisõigus, muudetakse hiina võimukandjate poolt need õigused avalike ja varjatud sepitsuste kriugastega tegelikult mõjutuiks. Viiks liig kaugele kirjeldada kõiki sääraseid juhtumeid, millede arv on aastas vähemalt 300. Olgu siinkohal mainitud vaid juhtum, millist võib nimetada üheks tähtsaimaks käesoleva konflikti tekkimise põhjuseks. See on Vanpaošan-affäär. 1931. a. mais, mitte suutes enam kannatada alalisi hiina tagakiusamisi, otisis 400 korealast ulualust Lõuna-Mandžuuria raudtee piirkonnas, ja et kindlustada oma ülalpidamist, rentisid hiinlasilt vastavate lepingute alusel 3000 hektaari maad riisipõldude sisseseadmiseks ja ehtasid ka Tšantsun'i linna läheduses riisikasvatamiseks vajalise veevärgi. Tšantsun'i ümbruskonnas asuvad Hiina talupojad hävitasid nüüd hiina politsei toetusel selle veevärgi. Seitsmest korealasest koosnev saatkond, kes esines kaebusega vastavas ametasutuses, lasti maha. Möödunud aasta juunis tapsid hiina regulaarväkke kuuluvad sõdurid Mandžuurias jaapani väepealiku Nakamura ja ühe reisija. Võib elavalt kujutella, et nende sündmuste tagajärjel tõusis pingulolek Mandžuurias asuvate hiinlaste ja jaapanlaste vahel äärmuseni. Jaapani valitsusel on lepinguliselt õigus asetada mööda Lõuna-Mandžuuria raudteeliini kuni 15.000 vahisõdurit. Möödunud aasta septembris seisis aga 1100 kilomeetri pikkuse raudteeliini piirkonnas vaid 10.400 meest vahisõdureid, s. o. iga kilomeetri kohta 9 meest. On juhtunud tihti, et vahisõdureid on tapetud mõne hulganisti maal leiduva röövsalga poolt ja et kaubad rööviti ära. Möödunud aasta 18. septembril, kell pool üksteistkümmend õhtul jälgis ühe raudteekaitse-pataljoni kümnemeheline rühm ühel inspekteerimiskäigul, kuidas hiina väeosade poolt lasti õhku Mukdeni juures asuv raudteesild. Väike jaapani salk võeti Mukdeni vägede poolt ägeda tule alla. Nõnda tekkis käesolev konflikt Hiina ja Jaapani vahel.

Pealetung on parim kaitse.

Tol korral oli karta, et Mandžuuria armee, koosseisult umbes 220.000 meest, ühes 30.000 röövliga ka vahib hävitada mööda raudteed laiiali pillutud jaapani väimeeskondi. Palju Jaapani poolel ettevõtetud sõjaväelisi aktsioone on võetud ette põhimõttel, et kõige raskemaid kaitseülesandeid tihti võib lahendada ainu-

Mida ütleb hiinlane Hsü Dau-Cin:

deni valitsus asus parajasti Nankingis asuvat rahvuslikku valitsust tunnustama, ähvardas Jaapan okupeerida Mukdeni linna, kuid Hiina ühinemistahe oli tugevam Jaapani intriigest. Ja tihe sideme kujunemine Nankingi ja Mukdeni valitsuste vahel, mis muutus ikka intensiivsemaks, on olnud tõeliseks põhjuseks Jaapani sissetungimisele Mandžuuriasse möödunud aasta septembris.

Kes on murdnud lepinguid?

Jaapan heidab Hiinale alati ette, et ta on murdnud sõlmitud kokkuleppeid, kuid tal pole kunagi olnud võimalust nimetada ühtki punkti ühest või teisest lepest, mida oleks rikutud. Seevastu ei ole Jaapan oma lepinguid Hiinaga kunagi pidanud (näit. Lõuna-Mandžuuria raudtee asjus): kokkulepitud hiina presidenti ei ole kunagi nimetatud kohale; vastolus lepingu määrustele on hiinlased jäetud välja raudtee ettevõtte rahanduslikust osavõtust; „raudtee kaitsemeeskonnad“, „15 meest iga kilomeetri peale“, kellede kohalhoidmine jaapanlaste poolt on täiesti ilma seadusliku aluseta (sest lepingu alusel oli lepitud kokku, et Lõuna-Mandžuuria raudtee kaitse jääb hiina valitsuse hooleks), ei ole kunagi viidud ära, kuigi Jaapan veel 1922. a. Washingtoni konverentsil kindlasti lubas nad lähemal ajal tõmmata tagasi. Ja kui Jaapan tõepoolest arvab, et ta õigusi on rikutud, siis oli nende lahendamiseks olemas küllaldaselt õigust mõistvaid ja lepitavaid asutusi rahvusvahelistes kohtukodades.

Bandiidid ja kommunism.

Ja siis kõneleb Jaapan ikka jälle „bandiitidest“, kellede hävitamise jaapanlased on endale teinud ülesandeks. Aga need tekkisid ju alles pärast seda, kui jaapani väeosad olid hoiatamata tunginud Mandžuuriasse, hiina valitsuse ja politsei-väeosadelt relvad ära võtnud ja nad kihutanud minema. Vaatamata sellele, et sealäbi ju tahetakse luua võimalus sõna „sõda“ asendamiseks sõnaga „politseiaktsioon“ ja nõnda rahustada Genfis istuvaid diplomaate, on „bandiidid“ igatahes, kus neid ka tõepoolest peaks olema, alles jaapani sõjaväelise aktsiooni tagajärjeks, mitte aga põhjuseks. Samasugune on lugu jaapani kaupade boikoteerimise küsimusega.

Mis puutub kommunismi ohusse — Jaapan esineb kapitalistlike riikide ees alati võitlejana hiina kommunismi vastu, mis „ähvardab maailma“ —, siis kõneleb siin selget keelt tõsiasi, et Hiina valitsus, ja mitte vähem ka Mukdeni oma, on kommunismi vastu võidelnud energiliselt ja heade tagajärgedega. Alles Jaapani sissetung Hiinasse — ja sellega ühenduses valitsuse nõrgestamine ja rahva hulgas viha meeleolu vekitamine — lasseb kommunismi Hiinas tõepoolest tõusta tõsiseks hädahooksu.

Kui võtta kõik kokku: rahva revolutsiooniline meeleolu, rahvusliku valitsuse sihikindel poliitika, siis on Jaapani energilise aktsiooni viimased põhjused päevaselged: Jaapan ei kaitse oma õigusi — sest õiguste kaitsmiseks

on olemas lihtsamad ja vähem kulukaid abinõusid —, vaid ainult oma huve, huve, millel puudub igasugune õiguslik alus. Jaapan ei taha idamaakondades olla ainult külaline, vaid tahab olla isand ja ajada välja pere-mehe, seda enam, et viimane on tulnud iseenese äratundmisele ja pole enam nõus alistuma ta soovidele.

Peale selle seisavad idamaakonnad (Mandžuuria) juba pikkade aastate kestes jaapani võimupoliitikas: sest peale seda, kui Jaapan murdis Vene mõju Ida-Aasias, on ta poliitiliseks sihiks Jaapani ülevõimu laiendamine Ida-Aasia mandril. See on tähtis iseäranis seepärast, et Jaapani sõda kas Venemaa või Ameerikaga on teostamatu ilma soodsa ja sobiva Mandžuriata.

Jaapani väide, et Mandžuuria-küsimus on küsimus elu ja surma peale, ei sobi seepärast küll rahuaegade jaoks, küll aga sõja puhuks mõlema nimetatud riigiga. Selle olukorra juures on nüüd kerge näha, mida Jaapan taotleb idamaakondades ja miks ta seal paneb mängu kogu oma energia. Seejärele näib süüküsimus vaenuavalduste tekitamises muutuvat tühiseks.

Jaapan kõneleb ikka alles Lio-silla õhkulaskmisest ja väepealiku Nakamura tapmisest. Erapooletud (inglise) sündmuste jälgijad on ammu juba teinud kindlaks, et Lio-sild on lastud õhku jaapanlaste poolt, ja ühe väepealik Nakamura olemasolu ei ole veel tänapäevani tehtud kindlaks. Küll kinnitab Jaapan ikka jälle uuesti, et ta ei taotle vähimaidki territoriaalseid sihte. Aga 1908. a. seletas vürst Ito, tookordne Sõuli komandeeriv kindral, et Jaapanil pole eesmärgiks Korea annekteerida. Ja 1910. a. annekteeris Jaapan ikkagi Korea.

Jaapani taktika.

Üldse näib hiina idamaakondades tulevat teoksile Korea-poliitika teises väljaandes, sest siis oli Korea rahvuslik iseseisvus seks küsimuseks, miks Jaapan 1895. a. Hiina vastu pidas sõda. Jaapani võit tõi küll esialgu Koreale ta iseseisvuse, aga juba 1905. a. pidi Venemaa tunnustama Jaapani suuremaid õigusi Koreas, ja 1910. a. võttis jaapani keiser olla nii helde, et olla nõus Korea täielise liitumisega ja sulamisega Jaapani keiserriigi piiridesse. Kolm idamaakonda said nüüd kõik oma autonoomse valitsuse, igaüks ühe jaapani valitsusnõunikuga. Lähemal ajal pidi järgnema kõige kolme maakonna valitsuse ühinemine iseseisva Hiina suntes rippumatu Mandžuuria vabariigi väljakuulutamiseks.*)

Traagilist osa etendavad selles võitluses küll korealased: jaapani püssitikkude surutusel hiina maa-alale aetuna, oma viljakandva, sooja kodumaa jättes oma uutele „isandatele“, peavad nad hiinlaste juures olema jaapani võimupoliitika pioneerideks, jaapanlastele aga kaitsekiibiks Hiina vihkamise ja rahulolematuse vastu.

*) Mõlemad siin toodud artiklid on kirjutatud juba mõne aja eest, kuid vaatamata sellele nad annavad ülevaatliku pildi jaapanlaste ja hiinlaste lahkarvamistest.

Mida ütleb jaapanlane Job Tamaki:

üksi julge, ettejäädva pealetungi abil. Et kõrvaldada ohuallikaid, võtsid jaapani väeosad igalpool käsitlusele üllatavaid ja julgeid abinõusid.

Olgu siinkohal lausunud ka mõni sõna lahingust Nonni jõe ääres. Oktoobri alul asusid üksteisega vaenujalale hiina väeosad Taonan'ist ja Tsitsikar'ist; see on Hiinas igapäevane asi! 16. oktoobril 1931. a. hävitas kindral Ma juhatuse all seisev Tsitsikar-armee kaks üle Nonni jõe viivat raudteesilda, et takistada kindral Tšankaipao juhtimisel seisva Taonan-armee edasitungi. Kuna korralik raudteeliikumine lõikuseagadel Mandžuurias on äärmiselt tähtis, tahtis raudteeühing ühe silla kohe parandada, milleks ta palus ühe jaapani vahimeeskonna abi. 4. novembril asus ühe jaapani vahipataljoni kompanii teele raudteesilla põhjapoolse otsa juure. Seal sattus ta aga äkki Tsitsikar-armee ägeda tule alla, kuigi enne Hiina poolelt ametlikult oli lubatud, et seda jaapani ettevõtet milgi viisil ei segata. Nõnda algas kokkupõrge Nonni jõe ääres.

Konflikti tekkimine Šanghais.

Lõpuks olgu lühidalt puudutatud Šanghais aset leidnud sündmused. Võimatus usaldada hiina ametasutusi on välisvõime viinud otsusele paigutada Hiinas teatud arvu sõjavägesid ja -laevu, et kaitsta oma kodanike elu ja varandust. Võõraste vägede tegelik arv Hiinas oli (1930. a. lõpul) järgmine:

1020 inglasi, 1615 ameeriklast, 2271 prantslast, 892 jaapanlast, 410 itaallast.

Välisriikide sõjalaevade arv Hiina vetes (oktoober 1931) oli: 30 inglise, 29 jaapani, 25 ameerika laeva (teiste riikide täpsed andmed).

1927. a. puhkenud rahutuste (võõraste vastu sihitud vägivaldse vihahoo puhangu tagajärg) ajal tõid välisriigid tugevad väeosad Šanghaisse, ja nimelt:

Inglased 15.400, ameeriklased 5.664, prantslased 2.000, jaapanlased 1.664, itaallased 300, hispaanlased 100, portugaalased 90 meest.

See tõsiasi avaldab ilmselt, et olukorrad Hiinas on hoopis teissugused kui teistes kultuurmaades. Võõraste väeosade paigutamine Hamburgisse oleks näit. tõesti kujuteldamatu.

Lõuna-Mandžuuria konflikti tekkimisest alates oli ka Šanghais pinevus tõusnud äärmuseni. Käesoleva aasta 18. jaanuaril tungisid hiinlased kallale viiele jaapanlasele, haavasid neid raskesti ja tapsid nende hulgast kaks vaimulikku. Kuna õhk Šanghais muutus iga hetk kardetavamaks, alustasid võõraste rajooni ametasutused ettevalmistusi endi kaitsmiseks. Lepiti kokku, et ööl 28-dal vastu 29-dat jaanuari asetatakse kaitserühmad rahvusvahelise piirkonna ja hiina linna piirile. Kui jaapani kaitserühm, täites oma rahvusvahelist kohust, öösel kell 12 asus talle määratud piirkonda, võeti ta kohe hiina vägede poolt tugeva tule alla, kusjuures jaapani kaotused tõusid 11 surnu ja 188 haavatuni. Nõnda algas tulevahetus hiinlaste ja jaapanlaste vahel.

Et jaapanlased rahvusvahelist rajooni osalt on kasutanud kaitsevõõna, on seletatav sellega, et rahvusvahelises piirkonnas asuvale jaapani konsulaadile röövlite poolt tungiti kallale. Edaspidine kokkupõrgete areng välispool Šanghaid, näit. Vusung'is jne., oli jaapani poolelt tingitud enesekaitsest sarnaselt sellele, mis sündis 1927. a. rahutuste puhul. Meriväe võitluse rakendamine ühes kahurväe ja lennukitega oli ainsaks tagajärgi töötavaks võimaluseks, et lüüa tagasi pealetungivaid tugevaid hiina sõjavõude, kelle sihiks oli hävitada jaapani linnaosa Šanghais ta 30.000 elanikuga.

Olgu veel juhitud tähelepanu asjaolule, et Jaapan, kaitstes oma õigusi ja huve, ühtlasi kaitseb Hiina elanike, võõraste, ühe sõnaga, üldsuse huve huve. Pealeselle on Jaapan alati püüdnud leida rahulist lahendust, mis jaapani huvide arvestamisel ühtlasi arvestab ka rahvuslike voole Hiinas. Kuid Mandžuuria võimukandjad on alati oma venitamismanöövritega kõik sellekohased püüdmised ajanud nurja.

Lumivalgeks ja õrnaks saab pesu ainult
pesusine
„Sokol'i“ läbi.
Saadaval igal pool.

Kõige suurem

naisterahva ja meesterahva val-
misriiete kaubamaja Eestis

A. RUBANOVITŠ

Tallinn, Viru 8. Kõnetraat 436-65.

Kaitsepolitsei

Kuidas mõnikord tavaline argipäev sünnitab haruldasi viperusi ja kuidas üks ja teine täidab oma kohustusi, sellest räägib meile kujukalt kaitseliidu eero.

Aga... Mis asi see on: eero? Ja veel kaitseliidu eero?

*

Vast mõtlete, et see võib olla mõne laskesüsteemi, mõne relva või millegi muu uusim erinimetus. Sest nüüdsel omapäratsemiste ja uudsuste ajajärgul võib tihti kohata sõnu ja isegi mõisteid, millede tähendust igapäevane rühkiv kodanik juba korduvalt ei tea. Aga võib-olla tähendab see mõnd soome velle Eerot, kes kuidagi seoses meie kodukaitse organisatsiooniga. Või on see mõni kavatsetav traditsioon, sest „eero“ meelestab kuidagi ka keskaegsete heerolditega seotud turniire ja ülistuslaule. Või on siin tegemist eraato, ergotiini, eerose või lihtsalt trükiveaga? Sest ka „errare humanum est“ on ju lõpuks assotsiatiivsel teel seotav eeroga.

Viimane väide osaliselt viitabki sinna poole, kuidas ja milliste raskustega loodi kaitseliidu eero. Sõna ise on puhtavereline eesti sõna nii sünnilt kui ka sisult, olgugi võõravõitu kõlaga.

Ligema selgituse saamiseks palume „Kaitse Kodu!“ sõpradel lugeda alljärgnevat vabakirjeldust 1929. aastal aset leidnud sündmusest ühes maa-malevas, kusjuures muudame omavoliliselt mõned koha- ja perekonnanimed.

Detsembri varaõhtu on kiiresti levinud üle metsa ja avarate väljade ning sumbutanud külas ja Soonurme raudteejaamas päevase töörotu. Poe juures seisab üksik hobune, oodates kojusõitu, koolimaja sauna poolt kostab meeste naerupuhanguid ja taamal külaservas haugub koertepaar.

Tavaline laupäev maal, nagu neid enamgi on olnud.

Ainult vallamajas ei mõtle keegi laupäevale, töölopile ega saunale. Kantseleis istub Soonurme kompanii pealik koos kolme-nelja malevlasega, arutelles eesoleva häire üksikasju. Kompanii häire on otsustatud kuulutada välja täna kell 1930, nii-siis tublisti paar tundi veel aega. Kompaniipealik silmitseb veel kord häirekava, selgitab täiendavalt üht ja teist ja lõpuks paneb kogu kausta põuetaskusse ja süütab paberossi.

— Kuidas küll vana Reino Kaarel suured silmad

teeb, kui peab täna juba neljas kord tulema vallamajja! rõõmutseb keegi noorem malevlane.

— Mis see! Aga mida teeb Suureküla jagu, sest nad kuuldusid olevat metsaveol — või sealt nii ruttu õhtule saavad. Ja kauge on neil ka.

— Reino Kaarlil ju head hobused ja Suureküla meestel veel paremad jalad — küll nad kõik on siin, vastatakse teisalt.

Jutt hargneb jutust, sõna seob sõna ja meelestab juhtumeid, millede ümber sugeneb elav jutulõng ja ajaviitevestlus. Nõndamoodi on peagi häiretund jõudnud nii ligidale, et kompaniipealik tõuseb laua tagant ja samas katkeb ka teistegi keskustelu. Häire algab. Aga, tont võtku, siin oleks kompaniipealik peagu unustanud: ka politseile tuleb ju teatada häirest! Ja rutuga ta võtab paberlehe ja kirjutab sellele pliiaatsiga: „Teatan, et Soonurme komp. tuleb täna kell 1930 kaitseliidu häire. H. Kaarus, kompanii pealik.“ Siis kirjutab ümbrikule: „Soonurme rajooni konstaablile. Väga kiire.“ ja asetab teate ümbrikku ning saadab käskjalaga minema.

*

Küll jõuab, mõtleb Hendrik Kaarus, olles vaadanud taskukellale.

Soonurme konstaabel on elatanud mees, teeninud püüdlilikult siinsamas juba 18 aastat. Alati rõõmutses, et seitsaadik, kui valla mehed asutasid kaitseliidu, on tal tööd ja muret mitmeti vähem.

Konstaabli ukse taga kuulub koputus, sisse astub kaitseliitlane, ulatab tähtsalt kirjakese politseikonstaablile ja lahkub kiiresti, vabandades erakordsete ülesannetega.

Kuidas küll oli rutuga kirjutatud häireteate Hendrik Kaaruse paindumatu ja kare töökäsi, mis vikati-lõe ja adrapuuga oli harjunud rohkem imeteldavat kirjutama kui selle pisikese pliiaatsitikuga, kuidas seda kirja omakord luges rajoonikonstaabli valvas silm ja kuidas seda lõpuks tajus tema kohusetruu süda — seda kõike meie ei tea kahjuks lugejale ette kanda.

Kindel on vaid see, et, olles vaadanud kellale, tõmbas konstaabel rutuga jalga uuemad säärikud, pannaldas vööle läikiva ametimõõga ja parajasti sellal, kui tütar ta palitult kärmesti harjas, kuuldus kaugelt varstisaabuva reisirongi vile.

— Kuhu siis säärase õhinaga, kas jaama või? küsis naine ja peatus köögiuksel.

— Nojah. Pidavat kohe tulema keegi kaitseliidu

„Vii see kiri konstaablile!“

kindral või mis ta on. Kaarukse Endrik saatis nüüd sama kiirteate ja ütles, et kohe praegusega tulebki see kaitseliidu eero. Hea veel, et teatas, muidu kes teab mis, kui jälle jaamas vastas ei ole, vastas mees.

— Või kaitseliidu eero kohe! Mis mees ta siis on ka, vist mõni suurem ikka? uudistas perenaine.

— Küllap muidugi kommissari või prefekti taoline. Ehk on koguni peavalitsuse direktori moodi ülemus — nemad ju nüüdsel ajal igal pool.

— Noh, mis ta siis kohe kallil laupäeva õhtul?

— Või mina's tean, vastas mees, üks ikka ootamatult revideerima. Ju neil haisu vist ninna saadud, lõpetas konstaabel ja väljus kiiresti, et minna vastu kõrgele kaitseliidu ülemusele.

Jõudnud jaamaesisele, jäi aega veel paar minutit, mille jooksul ta jõudis korralikult kinnastuda ja igakülgsest mõelda läbi esitusraporti ja teised ametlikud üksikasjad.

Nii, nüüd võib siis tulla, mõtles ta ja raporteeris mõtteliselt viimast korda kõik selle, mis vajaline säärasel vastuvõtul. Siis jalutas paar sammu edas-tagasi ja muheles: see mees on küll vana, aga hätta ei jää. Peaasi — külm veri ja aru...

Rong saabus. Rüsinal tuli paar-kolm sõitjat, teraselt silmitses ja otsis konstaabel, aga erilist ei olnud veel märgata. Kuid... Ahaa, seal ta ju ongi! Ja rajoonikonstaabel sammub teise klassi vaguni suunas, kust väljus kasukas härra, käes portfelli ja kepp, ja seisatas perroonil. Aga samas selgus kohe, et see ju Kariste metsaülem.

Viis minutit oli möödas, rong hakkas liikuma. Valvsalt uuris konstaabel veel kord rongilt saabunuid, aga otsus oli ikka: ei tulnud.

— Teame, mõtles ta ja suundus koju.

— Noh? küsis tütar, kui isa oli jõudnud tuppa.

— Ei tulnud praegusega. Teame juba neid suuri saksu: et oleks parem üllatada, tulevad ootamata. Ja tahavad näha, kas siis ollakse ka ontlikult ametis, kui tuleb ette teatamata. Kindlasti järgmise sõiduga on siin, teame juba vana vigurit.

Nii trööstis ennast ja perekonda korralik ametnik ja suvatses siis minna voodisse kuni keskööni, millal tuleb järgmine Tallinna rong.

Kell pool üks öösel oli ta jälle endiselt jaamas, valged kindad käes, mõök vöö ja peas laitmatud raportid. Kuid kaitseliidu eero ei tulnud. Jaamaamet-

niku sellekohasele küsimusele, keda ta siin nii innukalt käib ootamas, ta vastas, et ootab Tallinnast paari ametikolleegi, ja mõttes lisas juure, et küllap revideerib see kaitseliidu eero ka teid ja teie jaama hästi põhjalikult, et siis mõistaksite, keda nii ootan.

Hommikul kell viis oli jälle konstaabel jaamas. Sest: kes teab, kes teab... Parem olla juba ettevaatlikum, nüüd ju neid vallandamisi väga kergesti. Ja praegusega tuleb ta kindlasti. Võib-olla sai teada, et meil juba kihin-kahin lahti, ja siis poleks ju mõtetki olnud tulla. Kaarukse Endrik ootab ju samuti nagu minagi ja kahekesi ongi nagu parem. Ja ega's ta siis ka igapäev ei revideeri, tuleb üks kord ära ja siis on jälle mitmeks ajaks rahu.

Kuid ei tulnud see eero. Tuli vaid kaks sõitjat, venelasest linaropsija ja teine keegi vanem proua.

Võib-olla ta tuli maskeerituna, inkognito? Vast riietus linaropsijaks, et paremini vaadata. Hm...?!

Konstaabel ei usaldanud ennast enam. Ta asus küsitlema jaamakorraldajat, esiteks ääriveeri, pärast põhjalikumalt. Kas nägi kedagi nii- ja naasugust, kes tuli Tallinna poolt? Või tuli ehk Tartu poolt? Kas keegi ei küsinud konstaablilt ja Soonurme kaitseliitust jne? Kas on juhtumeid olnud, et ülemused tulevad mõnikord inkognito ja riietunult näiteks proovireisijaks või koguni naisteks? Kas ta on rongis näinud sõitmas kaitseliidu eerot ja kas ta on selle eero revideerimistest midagi kuulnud?

Kõigile küsimustele vastas jaamaametnik muidugi ei, sest ta oli ka korralik ametnik.

Jõudnud koju, võttis politseikonstaabel telefonitoru ja kõlistas Soonurme kompanii pealikule.

— Noh, kuhu ta ometi pidi jääma, sest kolmel rongil käisin vastas? Ja sinagi ei saanud kogu öö magada. Ega ta vist enam ei tule. Või ongi juba käinud — mis?

— Kesse käinud?

— Noh, seesama ülemus.

— Misuke ülemus?

— Noh, see, kes pidi tulema revideerima või!

— Kuda? Revideerima!

— Kaitseliitu eile õhtul!

— Ei minul pole aimugi, et pidi!

— Mis sa'nd räägid! Seesama, kellest kirjutasid, et kell — mis ta'nd oligi, õhtuse rongiga tuleb kaitseliidu eero ja Mäe Hugo tõi veel suure õhinaga minu kätte. Teinekord katsu vähemalt varakult teatada.

— Mis eero? Rongiga?

— Nojah, olin korralikult ka vastas.

— Ah taevas!... See oli ju hoopis midagi muud.

Ja nüüd alles selgitati mõlemapoolselt see eero ja see, kes pidi tulema ega tulnud ja ka see, mis pidi tulema ja tuli täpselt kell 1930.

Sellega, austatud lugejad, lõpetame oma vabakirjelduse, kuna meil erilisi täiendusi enam lisaks tuua ei ole.

H. J.

Kaitseliidu töö ja elu

Harju maleva Kohila kompanii tiiru talgud

Suure tähtsuse kaitseliidu elus omavad lasketiirud. Kuna linnades laskespordi edenemisele aitavad kaasa malevate hoolet soetatud ja korraldatud kollektiiv-laskerajad, peavad maa-allüksused ise igaüks enda eest hoolitsema, kui tahetakse ajaga sammuda kaasa. Ja kes seda ei tahaks?

Omapärase ja järeletegemist vääriva eeskuju on sel alal näidanud Harju-Kohila mehed. Hangiti maa-ala — asuti südiit oma jõul ja nõul rada korraldama. Töö tehakse tasuta kompanii-pere poolt. Platsis on nii vanad, noored kui ka naised, sest meie päevil on iga teadlik eesti perekond koondunud kaitseliidu või ta eriorganisatsioonide ümber. Tullakse täies töömehevarustuses kokku üle-pühapäeviti. Raksuvad kirved, kilavad saed ja vuhisevad labidad vanade käes. Noored koristavad oksid ja hoiavad tulelõket. Naised hoolitsevad kehakinnituse eest. Ja töö edeneb!

Algus tehti läinud aasta 18. novembril. Taline töösessoon lõpeb 1. mail, millal loodetakse jõuda nii kaugele, et juba laskmisi võib sooritada ja millal emake maa-muld nõuab virgad töötajad meie haljendama lõõvatele nurmedele. Siiski loodetakse ka suvitööde vaheajagadel leida nii palju mahti tööd jätkata, et laskerada sügiseks täiesti valmiks.

Pildil Kohila rahvas eesotsas Rapla malevkonna pealiku kpt. Nepsiga ja kompanii pealiku Järvega oma meeldivas „pühapäeva-töös“.

Kodumajanduskursused Vändras

Naiskodukaitse üksuste elus ja töös on iseenesest kujunenud välja kaks hooaega — talvine ja suvine. Talvisel sesoonil koondub tähelepanu rohkem sisetulekute hankimisele, pidude korraldamisele ja naiskodukaitse liikmete oskuste täiendamisele, enesearendamisele. Viimasest on siis tingitud kursuste korral-

damine, samariitlaste, kodumajanduse ja mitmesugused muud kursused, mis teenivad seda otstarvet. Suvisel hooajal tulevad laagrid, aastapäevad, hiljem manööverid, ühe sõnaga — väline tegevus, millal kasutatakse talvise töö tulemusi.

Pildil Pärnumaa ringkonna Vändra jaoskonna poolt korraldatud kodumajanduse ja -hoiu kursusest osavõtjad ühes jaoskonna juhatus ja kursuse andja prl. Varmaga. Kursus kestis 7. veebr.—24. veebr. k. a.

Tartu õppurmalevkond viimsel talvisel lahingõppusel

13. märtsi varahommikul väljus õppurmalevkond kogukas koosseisus linnast ühes raskekuulipilduja komandoga ja selle vooriga kolmel hobusel, et sooritada „sõjaretk“ Müta asunduse ja Vahi mõisa vallutamiseks.

Kella 11-ks jõuavad osad kohtadele, kust algab lahingutegevus. Pealetungivad osad — sinised — ühes raskekuulipilduritega asuvad tuulevarju teeäärse talle, põhuküüni, kus õlehunnikul puhatakse jalgu ja peetakse „sõjaplaani“.

On nähtud ette nii, et sinised on rea päevade kestes edukalt peale tunginud ja 12. märtsi õhtul, pärast ägedaid lahinguid Sootaga as. juures jõudnud Maramaa asunduse juure, kust 13. märtsi hommikul pidid jätkama edasitungi Tartu suunas, vallutama kirdepoolse linnaosa ja sulgema Emajõe ülekäigud. — Vastased — rohelised — on luureandmeil asunud kaitsele ja end kindlustanud Müta as. — Viinapruuli-Muriküla joonel.

Roheliste poolel on kõik vaikne ja kaitsele asunud osad on silmapiirilt kadunud nagu maa alla. Ainult ühtlane lumelagendik, mille voltide varjul kuski peitub vastane. Maastik on lage põld, ühegi varjendita, langev vaenlase suunas, millest tuleb üle minna, et pääseda vastase seisukohtade ligi. Vahekohtunike huvides ei jäta see lahinguväli ju midagi soovida, kuna peale-

tungiva poole tegevus on näha nagu pihu peal kogu ulatuses. Pealetungijail ei jää aga muud nõu kui haarata tiibadega, sest üle selle lageda lume ei jõua küll ükski mees vaenlase lähikonda. Pealegi veeretavad tuuleilid kallaletungivaile silmi peenikesi lumekübemeid.

Sinised hiilivad välja ölerõugu varjust ja harg-

Rännakul Tallinna maanteel.

nevad jagudena, kasutades eeloleva kingu varjet, et kallaletungi lähtealune sisse võtta. Roheliste kaitsepositsioon asub umbes 800 m kaugusel. Kuid vaevalt on üksikud siniste salgad jõudnud välja rajatud lohust, kui roheliste poolel kergib üles paar punast märki — tuli lahti — ja mõne viivu pärast kannab tuul kohale ka maksimide energilise ta-ta-ta.

Kallaletungijad kaovad äkki silmapiirilt lumme, kuid kergivad jälle ja jooksevad kähku ahelikku, et laialipaisatud rindel, otsides varju lumivallikeste ja üksikute maastiku kühmude taga, mida eelolev maastik pakub aga väga tagasihoidlikult, jõuda hüpetena edasi, üksikult, paarikaupa — ja iga hüppe korral kostab vastaspoolelt kuulipildujate tagin.

Tegutsetakse paukpadrunitega, ja manööver võiks jätta päris korraliku lahingu mulje, kuid tuul, mis vahepeal on kõvenenud, kannab hääle kõrvale ja sumbutab paugud väikesteks nõksudeks.

Kallaletungija poolel kattub kogu väli laialipaisatud tumedate kogudega, mis järkjärgult, kord siin, kord seal, oma asukohti muudavad rohelistele ikka ligemale nihkudes.

Siniste kergekuulipildujad näitavad edasi hüpates vaheldamisi kord vasakul, kord paremal punaseid lippe. Eemal, nende seljataga, künka varjust silmitavad raskekuulipildujad tuld, tulistades vastase automaatrelvade pesi, kuna kaks kergepatareid (fiktiivselt!) tulistavad Müta asunduses varjul olevaid rohelisi.

Juba hakkab kogu ahelik popsuma, ja laskurjaod nõrguvad kuulipildujate vahelt rännaku lähtealusele. Korraga kergib aheliku kohal valgeid suitsukoonlakesi ja kostab tumedaid mürtse — roheliste patareid tulistavad šrapnellidega.

Sinised — ninad lumes, piiluvad umbusklikult ühe silmaga üles koonlakeste poole, sest, ega tea, võib-olla järgnevad neile veel gaasimürsud.

Viimaseid aga ei järgne, ja esimene rühm ründab hoogsasti vasakult tiivalt eelolevat talu, et vastane sealt välja lüüa, ja ise leida varju vaenlase tule eest. Talu ees on aga lumehanged sügavad, ja mõnigi mees lendab neis hooga uperpalli või jääb tükiks ajaks, võõri hange vajunult, rabelema ega pääse teinekord sügavast lumest muidu kui peab end pikali lumehangest alla veeretama.

Taluni jõudes on kõigil hing rindu kinni jäämas ja mõnigi demonstreerib haavatut või langenut, peatudes äkki kallaletungil, kätega õhku haarates ja siis lödvalt kokku vajudes. Surnult ei saa ju nõnda, et ta peaks rännaku tegema kaasa.

Esimestel kohalejõudnuil ei ole südant tallu sisse tungida, ja jalad ei kannu enam läbi sügava lume. Kolm meest on joosnud kokku paksu kuuse taha, mis kasvab mõni suld talu heinaküüni taga, ja „sutsivad“ liigeses agaruses hoolega läbi kuuse — paratamatult aga ainult vastu küüni seina, kus ühtki vaenlast sees ei ole. — Õnneks on rohelised talust juba põgenenud ja nende paugud kostavad juba kaugemalt teispoolt taluhooneid. Sissemurre vastase positsiooni on teostunud, ja samal ajal vallutab teine rühm paremal ka Müta asunduse.

Vastane on lumes lamamisega nähtavasti tublisti külmetanud ja on nüüd väle eest lippama Vahi põllutöökooli suunas, nii et sügavas lumes väsinud ja lõõtsutavad sinised neile üldse enam ei jõua järele, kuigi ka viimaseid tiivustab lootus, et ees, Vahi koolis, ootavad naiskodukaitse poolt valmistatud võileivad ja kuum tee, mis pika ja raske lumes sumpamise järele päris head võivad maitseda. Põlvini ulatuv lumi aga raskendab siiski edasiliikumist niivõrd, et vahemaa pealetungijate ja põgenejate vahel ainult suureneb, ja enne Vahile kohalejõudmist lõpetavad „peastaabist“ tõusvad valged raketid lahingutegevuse.

Naiskodukaitse liikmed Vahi põllutöökooli köögis.

Õppus oli läbi ja tuisanud teed pidi algas jälle rännak tagasi linna. Ja kuigi mõnelgi oli väsimus varaks, oli tuju kõigil hea ja omandatud mõnigi hea kogemus lahingutegevuseks, kuigi õppus oli kiire ja ajapuudusel vähese ettevalmistusega.

Kuid harjutamine teeb meistriks, ja järgmisel korral hoidutakse juba nii mõnestki seekord tehtud veast.

Mõnd täpsuspadruneist ja nende soetamisest

Omalaetud padrunite valmistamisel (muidugi eeldusel, et padruni valmistamiseks kasutatakse ainult parimat materjaali: kuule, püssirohtu, sütikuid ja kesti) on tarvis enne valmistamisele asumist toimetada materjaali valik, et saada antud püssidele kõige sobivamaid padruneid.

Eelmises artiklis juba mainisime, et korraliku padruni valmistamiseks on tarvis lahendada järgmised küsimused:

- 1) padruni üldpikkus,
- 2) kesta pikkus,
- 3) kuuli kuju ja jämedus ja
- 4) rohulaeng.

Teiste sõnadega tuleb valmistada „musterpadrun“, mis on täiesti sünnis antud püssile, ja selle järgi hakata laadima teisi padruneid.

*

Padruni vajalise pikkuse väljaselgitamiseks on mitmeid viise, kuid meie oludes otstarbekohasem on allpool kirjeldatav.

Küsimuse sisu on öieti, kui sügavalt kuul kesta otsa asetada? Põhinõudeks on, et kuul peab nii sügavalt kestas istuma, et laetud padrunit padrunipessa lükates kuul oma õlgadega kergelt puudutaks vindi lõigete algust.

Mitmesuguste kuulidega on padrunite pikkused ka mitmesugused. Näiteks torpeedokuul nõuab pikemat padrunit, sest kuuli esiots on peenem kui harilikul teravaotsalisel kuulil.

Et saada kätte kuuli õige asetukoht, toimitakse järgmiselt: lahtine kuul lükatakse püssirauda, tõugates teda tagant puhastusvardaga. Kuul lükatakse nii kaugele, et tundub kergest rõhumist vastu vindi lõigete algu. Nüüd lükatakse raua õõnde suudme poolt otsast teine (soovitav pikem) puhastusvarras, nii-et see oma otsaga puudutab kergelt vastu kuuli otsa (selle juures tuleb tähele panna, et selle vardaga ei

lükataks ära kuuli oma kohalt). Suudmest sisselükatud varda järgi saab täpselt kindlaks määrata, kui kaugel kuul asub raua suudmest. Et see koht täpselt ära märkida, võetakse käsikruustangid ja kinnitatakse varda külge tihedalt raua suudme juures. Kaugus kruustangidest kuni varda otsani näitab täpselt kuuli kauguse raua suudmest.

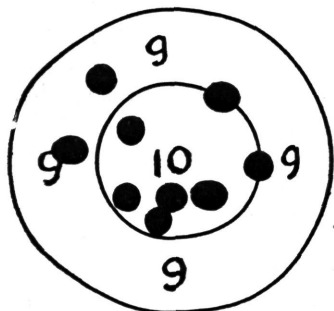
Nüüd on tarvis määrata kindlaks, kui sügavalt tuleb kuul kesta otsa panna, et kuul asetuks püssi rauda õigesse kohta. Selleks võetakse üks laadimiseks valmistehtud kest, mille suue peab tingimata stantsitud olema, pannakse padrunipessa ja lükatakse lukuga kuulile otsa. Kesta otsalükkamisel kuulile kest nihutab kuuli natuke edasi vintidesse ja kui leppida niisuguse kuuli kesta otsa asetusega, saadakse liig pikk padrun. Kuuli õigele kohale tagasiasetamiseks koputatakse haamriga raua suudmest sisselükatud varda otsa pihta, kuni varda külge kinnitatud kruustangid tulevad tihedasti vastu raua suuet. Sellega viidi kuul tagasi samasse kohta, kus ta asus enne kesta otsa pressimist, ja õige padruni pikkus on käes.

Padruni pikkus võib olla ka üht süsteemi püssidel isegi ühesuguste kuulide juures mitmekesine olenevalt padruni pesa ja raua õõne valmistuse täpsusest.

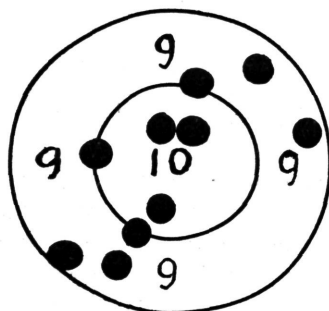
Iga laskur, kes tahab täiesti korralikke padruneid laadida, peab enne laadimisele asumist määrama kindlaks padruni õige pikkuse, s. o. kui sügavalt tuleb kuul asetada kesta otsa.

*

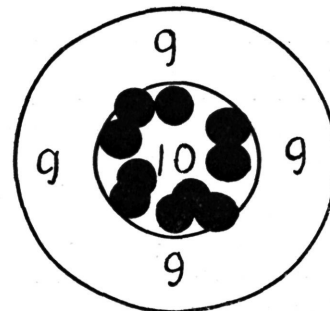
Kesta pikkuse kohta oli meil juttu juba eelmises artiklis. Siin kohal oleks juure lisada, et kui ei leidu täpselt ühepikkuseid kesti, siis tuleb nende pikkus ühtlustada. Selleks on laadimisabinõude komplektis nähtud ette abinõu nr. 5. Kest lükatakse stantsi sisse, nii-et kesta kübar tuleb tihedasti vastu stantsi põhja. Stantsi teisest otsast välja ulatuv kesta osa viilitakse maha. Sellega saab reguleerida pikkust normaalsest pikemal kestel. Lühemal kestel stantsimis

Joon. nr. 1.
Soome nikkelkattega kuul,
kal. 7,87 mm, 100 silma.

Joon. nr. 2.
Inglise tombakkattega kuul,
kal. 7,91 mm, 96 silma.

Joon. nr. 3.
Soome tombakkattega kuul,
kal. 7,90—7,92 mm, 96 silma.

juures venitatakse välja kesta kaelus, mis oma poolt pikendab kesta ja sellega viib teda enam-vähem normaalsele pikkusele. Laadimisabinõude komplektis on abinõu nr. 5 tehtud säärase pikkusega, et vastab täpselt meie täpsuspüssile sobiva kesta pikkusele, arvestades kesta kübarast kuni kesta suudmeni.

*

Eriliselt rõhutan siin kohal veel kord kuulide jämeduse tähtsust, millest rääkisime eelmises artiklis. Vahepeal toimitud katsed tõendasid veel kord, et kuul peab vastama oma jämeduselt õone läbimõõdule vindi põhjades.

Eriliselt kriipsutab seda alla 7. aprillil 1932. a. „Tondi“ 300 m lasketiirul toimitud katselaskmine. Laskmist toimiti peastaabis laaditud padrunitega, mis püssile sobitatud. Laskmist toimis meie parim laskur veltveebel J. Vilberg 300 m kauguselt laskepingilt. Ilmastikuolud olid laskmiseks võrdlemisi halvad: udune, sadas vahete-vahel vihma ja puhus hooti keskmine tuul paremalt vastu.

Lasti täpsuspüssist nr. 9, mille läbimõõt vindi põhjades oli 7,86 mm. Padrun laeti Soome „Riihimäki“ torpeedokuuliga (nikkelkattega), mille läbimõõt 7,87 mm (kuulid kalibreeriti täpselt), sellega ainult 0,01 mm jämedamad raua õonest. Tabamuspilt on toodud joon. nr. 1. Täpselt 100 silma. Kuulide asetuse gruppina põhjustas laskur, kes talve jooksul ei ole lasknud täiskaliibrilisest püssist.

Samast püssist sama laskur laskis veel 2 seeriat jämedamate kuulidega. Teine seeria lasti inglise tombak-kattega kuulidega, millede läbimõõt täpselt 7,91 mm, sellega 0,05 mm suurem kui õone läbimõõt. Tulemused on näidatud joon. nr. 2.

Kolmas seeria lasti Soome „Riihimäki“ tombak-kattega kuulidega, millede läbimõõt 7,90—7,92 mm (kuulid täpselt sajandik millimeetrite järgi sorteerimata). Tabamused on toodud joonisel nr. 3.

Pika seeria katsete põhjal on tehtud kindlaks, et meie täpsuspüssidele, millised möödunud aastal on valmistatud arsenaalis ja millede õone läbimõõt vindi põhjades 7,85—7,86 mm, on kõige sobivamad meil praegu saadavaist kuulidest soome „Riihimäki“ tehases valmistatud kuulid keskmise jämedusega (karbil märgitud kal. 7,86—7,88 mm). Karbis on kuule kolmes mõõdus: 7,86 mm, 7,87 mm ja 7,88 mm jämedusega.

Tahetakse laskmisel saada kätte eriline täpsus, siis tulevad kuulid, mõõtes nende jämedust mikromeetriga, sorteerida iga 0,01 mm järele. Püssidele, millede õone läbimõõt vindi põhjades 7,85 mm, sobivad kuulid jämedusega 7,86 mm; kal. 7,86 püssidele — kuulid jämedusega — 7,87 mm ja kal. 7,87 püssidele — kuulid jämedusega — 7,88 mm.

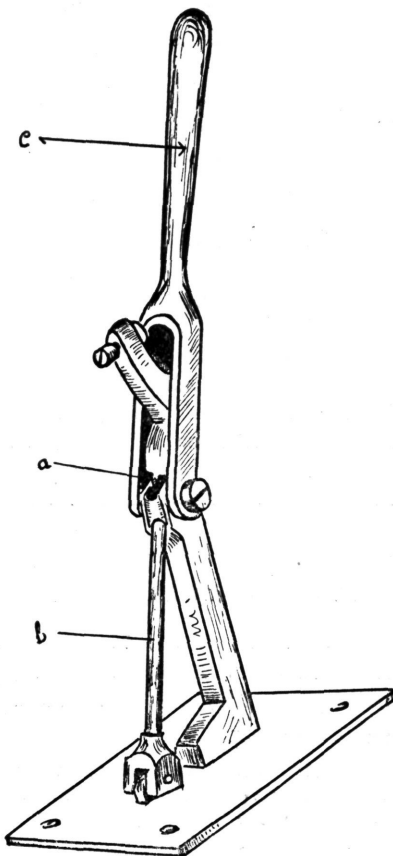
Paraja jämedusega kuuli leidmiseks on tarvis raua õõs vindi põhjadest ära mõõta ja valida siis kuulid: nikkelkattega kuulid, mis raua õonest on 0,01 mm jämedamad ja tombak-kattega kuulid, mis raua õonest on 0,02 mm jämedamad.

*

Mis puutub püssirohusse, siis on laengu suurusest kõneldud juba eelmises artiklis. Siin kohal mõni sõna sortide kohta. Levinuim on „Du Pont“ rohu sordid, kuid see rohi on võrdlemisi kallis: 10—12 krooni kg. Sama väärtusega on soome „Vihtavuori“ tehase rohi, kuid seda rohtu saab kätte umbes 8 krooniga kg.

„Vihtavuori“ rohtu on meil müügil tsilindri- ja liblekujuliste teradena. Soovitavamaks osutub lible-rohi, mis on valmistatud uemate kogemuste põhjal.

*

Joon. nr. 4.
Sütikute väljavõtmise abinõu (nr. 16).

Nüüd mõne sõnaga laadimistöõde tegelikust läbi viimisest.

Esimeses järjekorras on tarvis lastud kesta seada laadimiskorda. Siin kohal olgu tähendatud, et kõige õigem ja otstarbekohasem on ümberlaadimiseks kasutada ainult oma püssist lastud padrunit kesti. Nende mõõdud on juba välja venitatud püssi padrunitesa kohaselt ja neil on tarvis ainult kesta suue stantsida kalibriisse tagasi (abinõu nr. 5), et kuul haarda kinni paraja tugevusega.

Kesta kordaseadmisel on esimeseks tööks lastud sütikute eraldamine. Kesti leidub inglise padruneil kahesuguse suurusega sütikutega. Väikesed sütikud, läbimõõduga 5,5 mm, millega on varustatud kestad, mis kannavad kübarail märke „P“ ja „W“. Teised kestad

on varustatud suuremate sütikutega, millede läbimõõt on 6,45 mm.

Nii suuri kui ka väikesi sütikuid saab võtta välja masinaga, mis täielise laadimise abinõude komplektis kannab nr. 16. (Vaata joon. nr. 4.) Ainult kummalgi juhtumil tuleb kasutada eriväljatõmbenõela (joonisel — a). Väikesile sütikuile võetakse nõel, mil on number — 5,5 ja suurte sütikute tarvis nõel numbriga 6.

Sütikute väljavõtmine sünnib järgmiselt: torni otsa (joonisel — b) asetatakse kest ja torni ülemine ots hoitakse tihedasti vastu abinõu sammast. Siis tehakse hoovaga (joonisel — c) sujuv ja kindel liigutus alla. Hoova allahükumisel tõmbenõel haarab sütikute ja tõstab selle pesast välja.

See abinõu on võrdlemisi täpse ja kiire tööga. Vilunud ja korraldiku töötamise juures võib minuti jooksul võtta välja umbes 15 sütikut. Abinõu maksab 19 krooni.

Sütiku eraldamiseks on ka lihtsamaid abinõusid, kuid neid saab kasutada ainult teatava liigi sütikute tarvis. Nii on väikeste sütikute väljalöömiseks tarvis ainult torni (abinõu nr. 4), mis ühes alusega maksab kaks krooni. Töötamine on lihtne: kest asetatakse kübaraga aluse pessa, torni terav ots juhitakse kesta, otsaga vastu sütikut, ja sütik lüüakse välja kerge haamrihoobiga torni pihta. Siinjuures peab olema ettevaatlik torni terava otsa juhtimisega sütikule. Kest kesta põhja on tunda torni otsaga sütikute pesa auk. Torni ots tuleb juhtida täpselt sinna auku. Ei

tehta seda ja juhitakse torni ots vastu kesta põhja välispool sütikute pesa, tuleb liig sagedasti ette torni otsa murdumisi ja vigastusi.

Hoopis raskem on suure sütikute eraldamine. Siin on sütikute alas kinni sütikute pesas ja sütikute ei saa eemaldada torni löögiga. On katsutud erilisi naaskleid sütikute väljavõtmiseks, kuid nendega töötamine on äärmiselt raske ja aegaviitev. On konstrueeritud selleks ka erilisi tange, kuid need lähevad kalliks, nii-et on otstarbekohasem tangide asemel muretseda sütikute eraldamise abinõu nr. 16.

Suure sütikute tarvis on nähtud ette veega väljalöömise abinõu (abinõu nr. 3), mille hind on 6 krooni, ühes vastava alusega. Kest täidetakse veega ja pannakse kübaraga alusel olevasse pessa. Kesta peale pannakse abinõu, nii-et see puudutab alust. Edasi pannakse lööktornabinõu keha ülemisest avast sisse ja tugeva haamrilöögiga torni pihta pressitakse vesi kokku, mis oma poolt viib sütikute sellest pesast välja.

Veega sütikute väljalöömisel on oma hüved ja pahed. Heaks küljeks on see, et vesi puhastab kesta seespool olevast tahmast ja mustusest.

Halbusteks on: töötamine on pikaldane ja „vesine“. Teiseks, kui pärast kesta seespoolt ei kuivatata hästi ära, võib niiskus rohulaengule muutuda saatuslikuks. (Järgneb.)

A. P.

Toimefusele saadetud kirjandus

Major O. Kurvits. Eesti rahvusväeosade loomine 1917—1918. 1. Eesti polk. I jagu. Seltsi „1. Eesti polk“ kirjastus, 455 lhk. Hind brošeeritult Kr. 5.—, köites Kr. 7.—.

Meie iseseisvuse sünniaasta eelvalud ja rõõmud on siin saanud uuesti elavaks. See töö väärrib, et teda loetakse. Me saame uut kinnitust, et vaevad ja ohud ei tohi meid heidutada kunagi, kui on suuri ülesandeid täita. Kui me kaebame oma raskete aegade üle, siis vaadake, et ajad on alati rasked, aga meeste töö ja armastus ülesannete vastu viib siiski sihile.

Rasmus Kangro-Pool
(„Päevaleht“ nr. 297, 31. X 30).

See ei ole ajalugu, see on eepos.

See töö on väga suure hoole ja objektiivsusega tehtud. Ärakasutatud materjalide hulk on nii suur, et raamat üheks tähtsamaks algallikaks on saanud Eesti iseseisvusvõitluse tundmaõppimisel. Dramaatilised momendid, nagu asutamisevõitlused Tallinna sovetiga ja Muhumaa operatsioonid, on põnevamad kui ükski romaan.

Ed. Laamann
(„Vaba Maa“ nr. 238, 11. X 30).

Lugesid neid huvitavaid lehekülgi jõuad veendumusele, milline kindel nurgakivi pandi meie eelseisvale Vabadusvõitlusele revolutsiooniliste sündmuste keerises, milline positiivne ülesehitav töö tehti ära sellel lagunemise ja lõhkumise ajajärgul.

G. Ney, cand. hist.,
haridus- ja sotsiaalministeeriumi
teaduse- ja kunstiosak. direktor.

Ei ole suuremat sündmust ühe rahva elus kui oma riikluse loomine. Seepärast riigi tekkimisega seotud sündmused omavad erilise koha rahva minevikus. Selle tõttu ka nende sündmuste kirjeldamisel ja hindamisel on eriline väärtus rahva tuleviku mõttes.

Minule näib, et kasvava noorsoo aadeteilma kujundamiseks rahvuslises vaimus peaks kõik koolid ja teised kultuurilised asutused levitama major O. Kurvitsa tööd võimalikult ohtralt. Ka kodudes ja perekondades, kus vähegi huvi tuntakse rahva mineviku vastu, ei tohiks see raamat puududa. Kõnelemata juba kaitseväge ja kaitseväe raamatukogudest.

J. Tõrvand, kindral-majoor,
kaitseväge staabi ülem.

A. Rimmel: Otstarbekohane ja ilus kodu. Kuidas seda korraldada, mööbeldada ja kaunistada. Eesti Kirjanduse Seltsi populaarteaduslik seeria „Elav Teadus“ nr. 4, 112 lk., 86 pildi ja joonisega, hind üksikmüügil 1 kroon.

Raamat puudutab kõike, mis kodus nõuab ettenägemist ja korraldamist: ehitatava maja plaan, ruumide jaotus, otstarbekohased liiklemisvõimalused, valgustus, tuulutus, kütmine, puhastamine, tapetid, eesriided, mööbel. Mööbli juures peatatakse pikemalt, käsitledes mitmesuguseid vorme ja uusi võimalusi. Edasi arutleb raamat, kuidas kõike praktiliselt hästi korraldada ja kuidas saavutada ilus üldpilt, et kodu oleks kosutav, mõnus ja rõõmus. Lõpuks antakse ülevaade ruumikunsti stiilidest.

Kaitseliitlaste tarvete ladu

Tallinnas, Kaarli t. 8,

soovitab rikkalikus valikus ja odavate hindadega:

Väikekaliibrilisi püsse (kerged) „Kaba“, „Ahilles“, „Erma“, „Ceco“ jne.

Väikekaliibrilisi täpsuspüsse (rasked) „Arsenal“, „Skohan Tikka“, „Erma“, „Ceco“ meistemudel, „Akah“ jne. jne.

Kaitseliidu täpsuspüsse.

Püssiraudu, harilikke ja täpsuspüssidele mitmes kaliibris.

Dioptersihikuid, rõngaskirpe, harilikke kirpe, püsside osi jne.

Kõrgeväärtuslikku laskemoona sõjaväe ja väikekal. püssidele :

„Vinchester“, „Palma“, „Palma Hi-Speed“, „R“ harilik ja galvaniseeritud jne. jne.

Iselaadimiseks kõrgeväärtuslikku püssirohtu „Vihtavuori“.

„Dupont“, kuule mitmes kaliibris ja sütikuid.

Püstoleid „F. N.“, „Paramount“, „Parabellum“, „Bayard“, „Mauser“ ja nende laskemoona mitmes kaliibris.

Relvade puhastusabinõusid ja vahendeid.

Noorte Kotkaste tunnusmärke, vööpaela, käsiraamatuid, tasku- ja vöö-nuge jne. jne.

Kaitseliidu käelinte, kirjandust, jalanõusid, kaarditaskuid, püssikotte, kait-seliidu tunnusmärke, märklehti, kujusid ja palju, palju muud hädavajalist.

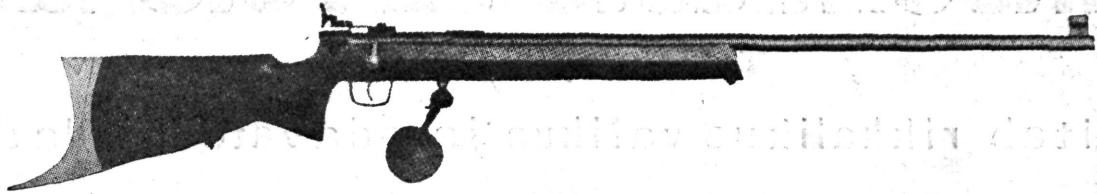
Kaitseliitlased, naiskodukaitse ja noored kotkad, pidage meeles, et tarvete ladu peab silmas ainult teie huve.

Kaitseliitlaste tarvete laost ostate odavate hindadega kõiki kaitsemiidu elus-olus teile vajalist. Külstage tarvete ladu. Ostusundi ei ole.

Kaitseliitlaste tarvete ladu on avatud igal äripäeval kella 11—15-ni ja lisaks veel igal teisipäeval, reedel ja laupäeval kella 17—19-ni.

„SKOHAN TIKKA“

(„SKOHA
RÄHN“)

on väikekalibriline täpsuspüss — Soome relvatööstuse meistertöö.

„SKOHAN TIKKA'ga“

saavutate üllatavaid tagajärgi.

President P. E. Svinhufvud saavutas „Skohan Tikkaga“ „Presidendivõistlustel“ 4. 10. 31 vande klassis I koha.

Lugege ja
imestage!

Soome meister Viljo Leskinen saavutas „Skohan Tikkaga“ meistrivõistlustel 1. 8. 31 60 lasuga 554 silma.

„SKOHAN

TIKKA“

Maailmameister Kullervo Leskinen saavutas Lvovis 30. 8. 31 „Skohan Tikkaga“ maailmameistri tiitli laskmises põlvelt asendist 40 lasuga — 387 silma.

ESINDUS ja müük kaitseliitlaste tarvete laos Tallinnas, Kaarli t. 8.